

מראי מקומות לעיון בדף היומי

כאמרו קרין לא שם כהן...
הוא שם כבש לשם איל, לא מצינו פסול דשלא לשמה בהקריב בהמה לשם בהמה אחרת. וכן כתב החזו"ן איש (סימן לג סק"ב), אלא דהקשה, אם כן, אמאי נקט התנא כבשים לשם אילים, ולא נקט בפשטות כהן ששחט כבשי שלמים לשם כבשי עולות. ונלי יש לומר דנקט הני, משום דשכיח דבהני קרבנות יטעה הכהן, דהרי בין כבשים ובין אילים הנקריבים מחמת לחם בעצרת נקריבים שנים שנים, וכבש ואיל שניהם אותה בהמה אלא דכבש בין שנה ואיל בין שנים.]

כאמרו קרין לא שם כהן...
הוא שם כבש לשם איל, לא מצינו פסול דשלא לשמה בהקריב בהמה לשם בהמה אחרת. וכן כתב החזו"ן איש (סימן לג סק"ב), אלא דהקשה, אם כן, אמאי נקט התנא כבשים לשם אילים, ולא נקט בפשטות כהן ששחט כבשי שלמים לשם כבשי עולות. ונלי יש לומר דנקט הני, משום דשכיח דבהני קרבנות יטעה הכהן, דהרי בין כבשים ובין אילים הנקריבים מחמת לחם בעצרת נקריבים שנים שנים, וכבש ואיל שניהם אותה בהמה אלא דכבש בין שנה ואיל בין שנים.]

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו
מיטודה של עמותת "משולי ערינות"
רחוב שאגת אריה 17/25
קרית ספר 19197 מודיעין עילית
ארץ ישראל

גליון מספר 394

הוצאת ע"י בנים הנח"ל
הר"ד אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון

לע"פ הר"ר צבי בדר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל

בס"ד, כג' ניסן התשע"א. מסכת מנחות דף מט – דף נה

דף מט ע"א

א) גמ', כבשי עצרת ששחטן לשום אילים כשרין ולא עלו לבעלים לשום חובה. כתב השפת אמת (בד"ה עקירה), דהכוונה דשחט שלמים לשם עולה, דכבשי עצרת הן שלמים, ואילים, היינו הנקריבים בעצרת לשם עולה, דאי כפשוטו ששחט כבש לשם איל, לא מצינו פסול דשלא לשמה בהקריב בהמה לשם בהמה אחרת. וכן כתב החזו"ן איש (סימן לג סק"ב), אלא דהקשה, אם כן, אמאי נקט התנא כבשים לשם אילים, ולא נקט בפשטות כהן ששחט כבשי שלמים לשם כבשי עולות. ונלי יש לומר דנקט הני, משום דשכיח דבהני קרבנות יטעה הכהן, דהרי בין כבשים ובין אילים הנקריבים מחמת לחם בעצרת נקריבים שנים שנים, וכבש ואיל שניהם אותה בהמה אלא דכבש בין שנה ואיל בין שנים.]

ב) גמ', אמר רב חסדא מסתברא מילתיה דרב בכסבור אילים ושחטן לשום כבשים. הקשה בחידושי הרשב"א, דהא רב שחטן לשם אילים קאמר ולא לשם כבשים. ותירץ, דסבר רב חסדא ד"לשם" דקאמר רב לא דאמר בפיו, אלא, דבלבו ומחשבתו היה סבור שהם אילים, ואף על פי כן אמר לשם כבשים. [וכן משמע מדברי רש"י ד"ה לשום אילים, דאמר הריני שוחטן לשום אילים, דהיינו דשחטן במחשבה דהוּו אילים, ולא דשחטן לשם אילים.] ועוד עיין באות הבאה.

ג) גמ', כתב הקרן אורה, דלפי זה מוכרח דמודה רב דהיכא דשחט אילים לשם כבשים דפסול, והקשה, אם כן מהיכא הוה פשיטא ליה לרב דברייתא דרבה בר בר חנא איירא בגוונא דקסבור אילים ושחטן לשם כבשים. ותירץ, דסבר, דאי איירא בשחט לשם אילים כשידע שהן כבשים, פשיטא דכשרים ולא עלו, ולא איצטרין ליה למיתני. ובטהרת הקודש תירץ, דאי איירא בכהאי גוונא, הוּו ליה למיתני "כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן", ולא דשחטן לשם אילים. והרש"ש ביבמות (יד. ד"ה ורבי"ח) כתב, דרב סבר דעקירה בטעות לא הוּו עקירה, דבלאו הכי יקשה, אמאי קאמר רב "עלו ועלו", ולא העמיד הברייתא בגוונא דסבור שהם אילים ושחטן לשום אילים דהוּו עקירה בטעות, ורב חסדא דאמר מסתברא מילתיה דרב, היינו דמסתבר לפסוק כוותיה דווקא בכהאי גוונא. [מיהו עיין באות הקודמת, בדברי הרשב"א]

ה) גמ', אמר רבא ומותבינן אשמעתין הכהנים שפיגלו במקדש וכו'. הקשה השפת אמת, דלכאורה יש לחלק בין מחשבת שלא לשמה דענינה לעקור שם הקרבן, ויש לומר דבטעות לא הוּו עקירה, למחשבת פיגול שענינה מחשבה לאכול אחר זמנו, דאפילו בטעות יגלג. ונעייין באות הקודמת שהבאנו דברי הגרי"ז דאף מחשבת שלא לשמה הוּוה מחשבה הפוסלת.]

ו) גמ', שם. אילימא דידע דחטאת היא וקא מחשב בה לשום שלמים האי שוגגין מזידין הוּו. פירש רש"י ד"ה ומחשב בהו, דהיינו דחישב בהם לאוכלן לב' ימים ולילה אחד. וכתב החזו"ן איש (סימן לג סק"א), דעל כרחך חישב דווקא מחשבת אכילה, דאי חישב לשם שלמים לא יהיה בו דין פיגול, דקיימא לן דמחשבת שלא לשמו מוציאה מידי פיגול, והקשה על דברי רש"י בבבא קמא (ה). ד"ה ומגלג, דפירש דפיגול על ידי שחישב בחטאת לשם שלמים. ובמקדש דוד (סימן לג) כתב, דדעת רש"י, דפסול שלא לשמו אינו אלא היכא דכיוון שיהיה שלא לשמו, אבל היכא דקסבור שהוא קרבן אחר אינו נפסל. ועיין עוד מה שכתב בשו"ת אחיעזר (יו"ד סימן ד).

ז) תוס' ד"ה מתיב, בסוה"ד, ולא מסיק אדעתא קושיא דר"ש אדר"ש וצריך עיון. הקשה בהגהות הרא"מ הורוויץ, אדרבה לרבי זירא לא קשיא כלל דרבי שמעון אדרבי שמעון, דיש לומר דהא דקאמר "מעשיה מוכיחין" היינו היכא דלא ידע, והא דקאמר דפוסל היינו היכא דידע. ובשפת אמת ביאר כוונת התוס', דמהא דר' זירא דייק דאיירי בדלא ידע מסברא ולא מהכרח הסתירה, על כרחך דלא ידע הסתירה.

ח) מתני', ולא המוספים מעכבין זה את זה. העיר התוס' יו"ט, דלכאורה האי כללא לאו דווקא, דלעיל (מד:): אמרינן דמוספי סוכות מעכבים זה את זה מדכתיב בהו "כמשפט", ואפילו סדרן מעכב מהאי טעמא וכדאמרין בזבחים (צ). ובשפת אמת כתב, דבפשוטו לא איירא מתניתין אלא בשני מוספים כגון שבת וראש חודש או שבת שבתוך החג, אבל לא בב' בהמות שבמוסף אחד.

ט) מתני', לא הקריבו כבש בבקר וכו'. ביאר התפארת ישראל (יכין כא), דהא דשינה התנא לשונו ולא נקט "לא הקריבו תמיד של שחר יקריבו וכו'", משום דאי תנן בהאי לישנא הוּוה אמינא שבין הערביים יביא בנוסף לשל בין הערביים גם של שחר.

י) מתני', אמר רבי שמעון וכולה היתה קריבה בין הערבים שאין וכו' הסמים. הקשה בחידושי הגרי"ז, כיון דשיעור הקטרה בכל פעם הוא רק חצי מנה מה שייך לומר שמקטיר בין הערביים את כל המנה, והביא דשיטת רש"י בזבחים (קט:): ד"ה אמר רבה דשיעור פרס הוּו רק מדרבנן להא התם ואם הקטיר כוית בפנים פטור ציבור, והמשנה למלך (פ"ג מתמידין ומוספין הל"ב) הביא דתוס' בכריתות (ו): ד"ה המפטם כתבו, דשיעור פרס הוּו מדאורייתא, וביאר דהיינו מהלכה למשה מסיני וההלכה היתה דלכתחילה בעינן פרס, ואם הקטיר כוית יצא. ועיין בדבריו מה שכתב לבאר בשם אחיו הגר"מ והקשה על דבריו. והוא

מיכן אין לו דין קדימה, ומשום הכי היה מקום לומר, דאי מוספים קדמי ימתינו עד לאחר זמן התמיד ולא יעברו על "העולה עולה ראשונה", אבל בד' שעות קמייתא, אפילו היכא דלית להו תמיד יהיה אסור להקריב שאר קרבנות.

(טו) גמ', אלא תמידין דלמחר ומוספים דהאינדנא. כתב בשו"ת הרדב"ז (ח"ד סימן אלף פ"ז), דמי שהיה חבוש בבית האסורים ונתנו לו רשות פעם בשנה לצאת, אין מעבירים על המצות, ויצא לקיים המצוה הראשונה שיכול לקיים, ולא יאחר צאתו לקיים מצוה חמורה הימנה. והקשה בשו"ת חכם צבי (סימן ק) מסוגיין, דלסברת הרדב"ז אף אי תדיר עדיף מכל מקום מוספים ליקדמו דאין מעבירין על המצוות. ובבאר היטב (סימן צ סקי"א) תירץ בשם לקט הקמח, דשאני יחיד מצבור דאין צבור מתים, ודוקא ביחיד אמרינן שהיו מצוה לא משהינן. נולכאורה נראה בביאור דבריו, דגבי יחיד כל עוד לא הגיע זמן חיוב המצוה, אינו מחוייב בה, ואם כן עומדת לפניו רק המצוה דהשתא ואין כאן ענין לקדימות. מה שאין כן צבור, שמוטל עליו חיוב העבודה במקדש, והוא תמיד, וגם לעת הזו בעינן למיחש לעבודה דמחר, אם כן יכולה עבודת מחר לדחות עבודת היום אם דינה לקדם]

(טז) רש"י ד"ה מוספין דהאינדנא, דהיום שבת קודש ותמידין דלמחר לא הוו להו מקודש דלמחר חול. בשו"ת שאגת אריה (סימן סב), נקט, דלהאי לישנא, אין הספק דווקא במוספים דהיום ותמידין דלמחר, ואי נימא דמקודש עדיף, אף מוסף דלמחר יקדם לתמידין דהיום. והקשה הקרן אורה, דלפי זה היכא דהיום ראש חודש ולמחר שבת פשיטא דתמידין דמחר קדמי דתמידין דמחר נמי קודש, ומסתמא דשמעתין לא משמע כן. ולכך כתב דאפילו להאי לישנא, מעלה דמקודש לא אהני אלא ליומיה אבל לא למחר, והוכיח כן מהא דלא אמרינן דהיכא דלית להו אלא מוסף אחד ידחה מוסף דשבת דלאחר ראש חודש מוסף דראש חודש, משום דשבת קדיש טפי.

(יז) גמ', אמר ליה תניתיה תמידין אין מעכבים המוספים. כתב הקרן אורה, דהא דלא ניחא להו לפרש מתניתין כפשטא, דהתמיד כשר אף על פי שלא הקריבו המוספים, וכן איפכא. משום דהא פשיטא דלא מעכבי אהדי דכל חד מצוה לחודיה.

(יח) תוס' ד"ה תלמוד לומר, בתוה"ד, (בנמשך לעמוד ב') תימה למה לי קרא דתמיד קודם למוסף תיפוק ליה דתדיר קודם. הקשה המשנה למלך (פ"א מתמידין ומוספין הי"ג ד"ה עור הקשו), מאי מקשו תוס', הרי בזבחים (פט.) לא ילפינן דתדיר קודם אלא מהקדמת התמיד. ותירץ, דכוונתם להקשות, אמאי דתירצו מקודם דבעי תרי קראי להקדמת תמיד, חדא לעבודת הדם וחדא להקטרה, דאי ילפינן מיניה דתדיר קודם, סגי ליה בחד קרא דממנו נילף דבכל דוכתא תדיר קודם. ואהא תירצו, דלולי קרא ד"העולה" דילפינן מיניה דאף בהקטרה תמיד קודם, לא הוה ילפינן מעבודת הדם, כיון דבהקטרה כתיב מוספים קודם, וממילא לא הוה ידעינן בשום דוכתיה דתדיר קודם.

(יט) בא"ד, וכן לקמן (פט): עולת תמיד ששחטה שלא לשמה כשרה ואמאי הא קודם תמיד איתעביד. בקהלות יעקב (סוף סימן ב) הוכיח מדבריהם, דהיכא דשחט שלא לשמה לא אמרינן דמכל מקום שם עולת תמיד עליה, דאי לאו הכי לא שייך לפסול הקרבנו קודם התמיד, והקשה אהא דכתב השפת אמת לעיל (ה.), דמנחת העומר שנקמצה שלא לשמה, אף דלא מתירה חדש, מכל מקום אפשר להקריבה ואין בה משום איסור חדש כיון דשם מנחת העומר עדיין עליה.

(כ) בא"ד, ושמא כיון דאכתי לא מטא זמן תמיד קרא לא איירי בהכי. כתב המקדש דוד (סימן ט סקי"א בסופו), דיש להוכיח מדבריהם דאין פסול הקרבה לאחר תמיד של בין הערבים אלא ביום אבל לא בלילה, דאי לאו הכי תיפוק ליה דפסול משום שנקרב לאחר תמיד של בין הערבים.

עצמו ביאר, דבקטורת ליכא כלל דין שיעור קרבן, אלא דשיעור פרס הוי רק שיעור בהקטרה דחויבו להקטיר בכל פעם פרס של קטורת, והוכיח כן מהרמב"ם בהלכות תמידין ומוספין (פ"ג הל"ב) ובהלכות כלי המקדש (פ"ב הל"ח) עיין בדבריו. וכיון דהווי שיעור בהקטרה ההלכה היתה להקטיר בכל יום מנה, מחציתה בבקר ומחציתה בערב, ולהכי אם לא הקטיר בבקר יקטיר כולו בין הערביים. ועיין נמי בחידושי מרן רי"ז הלוי הלכות כלי המקדש שכתב בשם אביו הגר"ח, שנשאל בהקטירו קטורת שלא לשמה אם יצטרכו להקטיר עוד פעם, והשיב, דכיון דנקטר הקטורת שוב אין צריך להקטיר, והיינו נמי מהאי טעמא שהמצוה בה הוא רק מעשה ההקטרה וכל שנקטרה יצאו ידי חובתן ואינה עולה לחובת הציבור ולכפרתם. ועיין נמי במה שכתב השפת אמת.

(יא) מתני', שם. ופירש רש"י ד"ה וכולה, כל המנה שלם. ובר"ה שאין מחנכין, בגמ' מפרש מאן דכר שמיה. ובר"ה אלא בקטורת, שלימה של מנה ובין הערבים. השפת אמת הביא למה שכתבו התוס' לקמן (נ.) ד"ה שאין בשם רש"י, דמה שאמרה המשנה "שאינ מחנכין את מזבח הזהב אלא בקטורת של בין הערביים" היינו טעמא דרבי שמעון, ודחו דבריו וכתבו, דרבנן לא פליגי לענין קטורת, דהיינו דלדבריהם אינו טעמו דרבי שמעון, אמנם הביא מהרמב"ם בפירוש המשנה כתב דאין הלכה כרבי שמעון בשני הדינים, ולדבריו נראה דרבנן פליגי עליה נואין מקטירין בערב כולה, ולאחר שדן בדבר ביאר, דיש לומר דחכמים דפליגי סברי נמי דלענין חינוך בעינן קטורת של בין הערבים, ואפילו הכי אינה קריבה שלימה, דלא תלי הא בהא כמו שכתבו התוס' על רש"י, ויש לומר דדוקא רבי שמעון אית ליה הכי. ועיין באות הבאה.

(יב) מתני', שם. עיין באות הקודמת שהבאנו דברי הרמב"ם דרבי שמעון ורבנן פליגי אי בעינן בקטורת של בין הערביים מנה שלימה, וכתב הקרן אורה, דנראה לומר, דפלגי בהא דהביא המשנה למלך (פ"ב מכלי המקדש הל"ח) דפליגי הרמב"ם והרמב"ן אי שתי ההקטרות הוו תרי מצוות או מצוה אחת. אמנם בחידושי הגרי"ז כתב דלכולי עלמא הוו שתי מצוות הרמב"ם קטורת בבקר וקטורת בערב חשיב להו במנין המצות חד מצוה שמקיים בשתי פעמים, והרמב"ן חשיב להו תרי מצוות, משום דמקיימה בשני זמנים, וכמו שנחלקו הרמב"ם והרמב"ן לענין קריאת שמע שחרית וערבית, אי מנינן אותה לשני מצוות כיון דמקיים המצוה בשני זמנים, אבל לכולי עלמא הוי שתי מצוות. והמגיה בחידושי הגרי"ז כתב לעיין בדברי הרמב"ן בספר המצוות (סוף שורש ט').

(יג) מתני', שאין מחנכין את מזבח הזהב אלא בקטורת הסמים וכו'. הקשה החזון איש (סימן ל סק"ג-ה), הא מבואר בזבחים (כט.), מזבח שנעקר מקטיר במקומו, ואם כן אף אי לא הקטירו קטורת בין הערבים ומזבח הזהב לא נתחנך עדיין, אמאי לא יקטיר בבקר, דלא יהיה אלא כמקטיר במקומו, ומקומו כבר נתקדש עם כל העזרה. והוכיח מכאן דחינוך המזבחות דאיירא בה מתניתין אינו מדין חינוך של קידוש כלי שרת, דלדורות עבודתן מחנכתן, ובעינן עבודה מסויימת לכך. אלא היתה מצוה כעין מצות המילואים, מגזירת הכתוב. ואפילו שלחן של משה ומנורה, כשסידרו בימי שלמה בפעם הראשונה לחם הפנים והדליקו את המנורה חוץ ממה שנתקיים בכך עיקר המצוה נתקיים גם דין חינוך. ועיין בדבריו שהאריך, וגם מה שכתב בחידושי הגרי"ז.

(יד) גמ', פשיטא תמידין עריפא דהוה להו תדיר ומקודש. במקדש דוד (סימן א סק"א) הוכיח מהא דלא אמרינן דטעמא דתמיד קודם מדרשא ד"העולה עולה ראשונה" דתמיד קודם לכל הקרבנות, דדין קדימת תמיד אינו אלא אי אית להו תמיד, אבל היכא דלית להו אין איסור להקריב שאר קרבנות, ומשום הכי לולי דתמידין קדמי היו מקדימין המוספים. ובחידושי הגרי"ז דחה ראייתו, דיש לומר דדין קדימת תמיד אינו אלא בזמן התמיד, דהיינו ד' שעות קמייתא, אבל לאחר

משמעות הלשון "אמר רבי שמעון", וכן דייק בתפארת ישראל (יכין אות כה).
 (ד) [תוס' שם. לכאורה נראה לבאר דייקו שהיא שיטת רש"י ממה שפירש
 במתניתין (מט.) בד"ה אלא בקטורת, שלימה של מנה ובין הערבים. דהיינו
 דכיון דרבי שמעון אמר "וכולה היתה קריבה" דהיינו אף שלא בשעת החינוך,
 "שאין מחנכין אלא בקטורת וכו'" והוא מוכיח שאף שלא בשעת חינוך דינא
 בשלימה. ולכאורה דברייהם צרכים עיון, דמה שייך כאן "איך" היא במתניתין
 לא תנן לה אלא לענין קטורת, ומשמעות הגמ' "מאן דכר שמייה" היינו אחינוך
 דסיפא, וכן פירש התוס' יו"ט, ואדרבא הוה להו לתוס' לשאול דאם כן ליכא
 כלל לאקשוויי "מאן דכר שמייה", ועיין בב"ח אות ו'. ומה שכתבנו לעיל מט.
 אותיות י-יב].

(ה) גמ', אמר רבא ה"ק לא יקריבו הן אבל אחרים יקריבו. כתב בחידושי
 הרשב"א, דיש להסתפק האם הקנס היה לכל המשמרת, וצריך שיקריבו כהנים
 ממשמרת אחרת, או דקנסו דוקא לאותם שחטאו ולא לשאר בני משמרת.
 (ו) תוס' ד"ה דלא שכיחא ומעתרא, בסוה"ד, דבפ"ב דיומא מוכח מקרא דכתיב
 וכליל וכו' דעולה נמי מעתרא. בתוס' יו"ט במתניתין תמה, דבהדיא מסקינן
 התם דקרא לא קאי אעולה, דכיון דשכיחא לא מיעתרא. וכתב הצאן קדשים
 דקושיית התוס' יו"ט דוקא אליבא דפירוש רש"י ביומא, אבל התוס' ישנים לא
 גרסי התם כרש"י וכן סברי תוס' דידן, ולא קשיא מידי.

(ז) גמ', אי לאו דעבר הדלקה מאורתא הטבה בצפרא מהיכא. הקשה בשו"ת
 הרשב"א (סימן שט), מסוגיין אהא דכתב הרמב"ם (פ"ג מתמידין ומוספים
 הי"ב), דהטבת הנרות [הנאמר בבקר] היא הדלקתה, דאם כן, אמאי פשיט ליה
 לאביי דחינוך המנורה בין הערבים, הרי איכא הדלקה אף בבקר. ובלחם משנה
 (שם) תירץ, דכיון דאותה הדלקה נקראת הטבה, שמורה על תיקון נר שכבה,
 לא שייכא אותה הדלקה אלא אחר הדלקת בין הערבים, ולכך פשוט דחינוך
 המנורה אינו אלא בבין הערבים. ובמקדש דוד (סימן כא סק"ב) כתב, דהרמב"ם
 בפירושו למשניות נשמר מקושיא זו, דפירש במתניתין דטעמא דחינוך מנורה
 בבין הערבים משום דכתיב ביה "יערוך אותו אהרן מערב עד בקר", והיינו דאף
 דמדליקים נרות אף בבקר, מכל מקום חינוכו אינו אלא מבערב, והיינו דלא
 כאביי בסוגיין. אבל החזון איש (סימן לו סק"ח) ביאר בדברי הרמב"ם, דמהאי
 קרא ד"מערב עד בקר", ילפינן דעיקר ההדלקה הוה בערב, וכעין דברי הלחם
 משנה לעיל.

(ח) גמ', שם. ופירש רש"י ד"ה אי לאו, דמדחינוך מנורה בין הערבים, הוא
 הדין חינוך מובח הקטורת. ולכאורה צריך ביאור, דמנלן דהאי קרא דכתיב גבי
 מנורה נאמר לענין חינוך המנורה, דילמא בהדלקה שבכל יום איירי. ויש ליישב
 לפי דברי האור החיים (במדבר פ"ח ב'), שנתקשה, במה היה נחמה לאהרן
 במעשה הדלקת המנורה על מה שלא נשתתף בחנוכת המזבח. ותירץ, דמעשה
 המנורה שמוריד הנרות ומניחן באוהל ומקנחם, וחזור ובונה אותם מחדש
 ומדליקה, (דהיינו לפי מאן דאמר לקמן (פח:)) שהנרות לא היו מחוברין למנורה)
 הרי הוא כל יום כעושה אותה מחדש, ומחנך את המנורה בכל הדלקה
 והדלקה שבכל יום. ועיין באות הבאה].

(ט) גמ', היא גופא קמ"ל דחינוך וקידוש דשלחן בשבת כדקתני סיפא ולא את
 המנורה אלא בשבעה נרותיה בין הערבים. ביאר החזון איש (סימן ל סק"ו),
 דהכא לא איירינן לענין קידוש המנורה השולחן וכו' אלא לענין חינוך המקדש
 ועבודתו [כמו שהבאנו דבריו לעיל מט. אות יב] וקא משמע לן מתניתין,
 דבהדלקה ראשונה דוקא נתקיים בה חינוך המקדש, והדברים מדוייקים בלשון
 המשנה שהדלקה היא המחנכת, וכן מוכרע מלשון הרמב"ם (פ"ג מתמידין
 ומוספין הי"א) דחינוך עבודה כבר קידש את המנורה במתן שמן. [ועיין מה
 שפירש רש"י בד"ה כדקתני סיפא, ומנורה אינה מקדשת כלומר וכל מילתא

בא"ד, והשתא אי מיפסיל מאי קשיא ליה הא פסח שני זמנו נמי לאחר
 תמיד וכו'. כתב בחידושי הגרע"א, דלכאורה יש ליישב דפירכת הגמ' דיעלה
 וילין אותם על המזבח, ואף דבסמוך מבואר דדעת התוס' דאינו אלא למאן
 דאמר אין לינה מועלת בראשו של מזבח, מכל מקום נימא דלא מקשינן אלא
 למאן דאמר אין לינה מועלת בראשו של מזבח. ואי משום זריקת הדם, נימא
 דכיון דאינו אלא איסור דרבנן, משום ספק כרת ראוי להתיר. ותירץ, דתוס'
 סברי, דהא דאמרינן בפסחים דמותר לאכול הבשר אף דלא נקטרו האמורין,
 דהוי כנטמאו או נאבדו, היינו דוקא התם דודאי אין ראוי להקטיר משום "עליה
 השלם", אבל הכא דאינו יכול להקטיר כיון דאנן לא ידעינן איזה דפסח, יש
 לומר דלא הוי כנאבד ואסור לאכול, דהא אותו פסח קמי שמיא אסור
 לאכול קודם הקטרה, ואף דתוס' פסחים שם כתבו דאפילו אם אינו ראוי
 להקטיר מדרבנן הוי כנאבדו, יש לומר דודאי דרבנן עדיף, דהם אמרו ואסרו
 ההקטרה והוי כודאי אינו ראוי להקטיר, אבל בספק דאורייתא דלא אמרו ולא
 תקנו, אלא דאסור ממילא מספק לא הוי כנאבדו. ועיין בדבריו עוד.

(כב) בא"ד, שם. ובתוס' יומא (כט:): ד"ה תלמוד לומר, חידשו מכה שאלה זאת,
 דפסח שני קרב לפני תמיד של בין הערבים, והא דלא חשיב ליה בדברים שבין
 פסח ראשון ראשון לשני, משום דתנא ושייר.

דף מט ע"ב

(ג) גמ', ואי דיומיה אמאי תדיר ומקודש תדיר עדיף. כתב הרש"ש, דצריך
 להגיה "תדיר ומקודש עדיף", דהרי לעיל אמרינן דתמיד תדיר ומקודש ממוספ.
 (כד) גמ', מה להלן טעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה אף כאן טעון ביקור.
 הקשה בחידושי הרשב"א, אמאי לא ילפינן מאותה גזירה שוה אלא דתמיד בעי
 ביקור ולא שאר מוספים, הא קרא ד"תשמרו להקריב לי במועדו" קאי על כל
 הקרבנות הכתובים אחריו בפרשת פנחס. ותירץ, דכיון דאותה פרשה איירא
 בפסח דורות, ופסח דורות בודאי לא בעי ביקור דלא מצינו קרבן יחיד דבעי
 ביקור, ועל כרחך דלא קאי אלא אהאי דסמיך ליה דהיינו תמיד.

דף נ ע"א

(א) רש"י ד"ה אבל נתחנך המזבח, דכתיב בפרשת פינחס וכו' ובהוא קרא לא
 כתיב את הכבש אחד תעשה בבקר ותניא בספרי וכו'. ור"ע מברטנורא הביא
 דברי הספרי בהאי לישנא, האי קרא למא נאמר והלא נאמר למעלה בפרשה
 ואת הכבש השני וגו', לפי שנאמר עמו את הכבש אחד תעשה בבוקר, הרי
 שלא הקריבו של שחר שומע אני שלא יקריבו של בין הערבים, תלמוד לומר
 קרא בתרא ואת הכבש השני, מגיד לך שאם לא הקריב של שחר יקריב של בין
 הערבים.

(ב) רש"י, שם. דכתיב בפרשת פנחס "ואת הכבש השני" ובהוא קרא לא כתיב
 את הכבש האחד וכו'. הקשה הצאן קדשים, דבפרשת חינוך (שמות פכ"ט מא)
 נמי כתיב "ואת הכבש השני" בקרא בפני עצמו, ואפילו הכי סבירא ליה דלא
 קרב אלא אם כן קרב של שחרית. ותירץ, דהאי קרא איצטריך להא דילפינן
 ביומא (לד.), מה מנחת הבוקר קטורת קודמת לנסכים הוא הדין במנחת הערב,
 וכיון דגלי קרא בחינוך הוא הדין לדורות, ועל כרחך דקרא דפנחס מיותר להאי
 דרשא. ובברכת הזבח תירץ, דקרא קמא דבפרשת תצוה איצטריך ללמד דאף
 כבש בין הערבים טעון מנחות ונסכים, אבל דפרשת פנחס מיותר להאי דרשא.
 ועיין עוד מה שתיירץ בתוס' יו"ט במתניתין.

(ג) תוס' ד"ה שאין מחנכין, לפירוש הקונטרס משמע דטעמיה דר"ש קאמר וכו'
 איך נקט אידי וכו' ותו דבחטורי מיחסרא משמע דמהדר אדרבנן (ותו) אלמא
 דרבנן מודו בחינוך. ותו מנלן דשלם הוא. וכתב השפת אמת (לעיל מט.), שכן

להביא חציו בין הערבים, קא משמע לן. והא דאיצטריך למיתני תנא אף היכא דמת, היינו משום דבלאו הכי הוה אמינא דדוקא היכא דהוטל עליו להביאו בבקר וכגון שנטמאת או שאבדה צריך להביא שלם בין הערבים, אבל היכא דלא הוטל עליו לא, קא משמע לן.

טז גמ' יכול יביא חציו עשרון של ראשון. הקשה המקדש דוד (סימן ל סק"ב), הרי לא יכול אחד להתכפר בקרבנו של חבירו, ואמאי צריך קרא, והוכיח מכאן דאין חביתין חובה על הכהן הגדול, אלא הוא חובה לעולם כמנחת נסכים של תמיד, והחייב על הכהן גדול אינו אלא להביאה, ואם כן לולי קרא מצינן לומר דיביא כהן גדול חביתין של כהן גדול ראשון. ולפי זה, אם ימות הכהן גדול לאחר שהפריש חביתין ועדיין לא הקריב אפילו המחצית הראשונה, יוכל השני להקריבו. ולפי זה ביאר דברי המנחת חינוך (מצוה קלד) דהוסיף, דבשמן דלא מצינו קרא דלא מקריב משל ראשון, יוכל באמת להקריב השני בבין הערבים.

יז גמ' דאמר לך מני תנא דרבה בר אבוח הוא דאפילו פיגול טעון עיבור צורה. הקשה השפת אמת, מאי שנא מהא דאיתא לעיל (מו.), דאפילו לרבה בר אבוח שני הלחם שמקריבים בלא כבשים דינם לישרף, דלא בעו עיבור צורה כיון דמעיקרא הוקדשו לישרף. ותיריך, דהכא כיון דבשעה שקידש העשרון יכול היה להביא מכל אחד מהחצאין, לא דמי להתם דבודאי כולו יהיה לשריפה, נואף דאכתי לא אסקי להאי סברא, מכל מקום דלא להוי כדבר שהוקדשו לישרף, שפיר סברה הגמ' דאפשר לחלק מהאי טעמא.

יח תוס' ד"ה אפילו, בסוה"ד, ביום אתה שורפו ואי אתה שורפו בלילה. ביאר העולת שלמה, דהא דילפי לה התוס' מדין נותר דשלמים ולא מעיקר דין נותר דפטולו בעיבור צורה, משום דכיון דכל נותר עיקר פטולו כן אין דנין אפשר משאי אפשר, אבל משלמים דאסור לאוכלן בלילה שני ומכל מקום אינו שורפו עד למחר, מוכרח שפיר דכל דדינו בשריפה בעי עיבור צורה.

יט גמ', ר' יוסי אמר תאפינה רבה אית ליה נא ואית ליה נאה. עיין פירוש רש"י ד"ה תאופינה. והרמב"ם (פי"ג ממעשה הקרבנות ה"ג) כתב, דאופה את החלה מעט ואחר כך מטגנה. ופירש הכסף משנה (שם), דהרמב"ם ביאר דברי רבי יוסי דבשעת אפייתה תהא נא מלשון "אל תאכלו ממנו נא", היינו לבשלה קצת ולא כל צרכה. אבל הקרן אורה ביאר, דהרמב"ם פסק כרבי יוחנן, אלא דסבירא ליה דאף לדידיה אינו מבשלה לגמרי כדי לקיים דין נא.

כ רש"י ד"ה בפנים, בתוה"ד, והאי תנא אית לה מדת יבש לא נתקדשה. וכתב השיטה מקובצת (אות כט), דאף שהיה בה שמן וכלי הלח מקדשין מכל מקום לא היה מקדשו בכלי שרת. ובעולת שלמה כתב, דסבירא ליה לרש"י דהלישה היתה קודם מתן שמן, וכדעת הרמב"ם (פי"ג ממעשה הקרבנות ה"ח), דבמנחת מאפה תנור ליכא מתן שמן קודם הלישה. [מיהו לכאורה צריך ביאור, דהרמב"ם שם כתב כן לענין מנחת מאפה תנור הבאה ריקין, ולא בבאה חלות, ומנחת חביתין אינה באה אלא חלות].

כא גמ', דבי ר' ישמעאל תנא תעשה ואפילו בשבת, אביי אמר קרא סלת מנחה תמיד. הקשה הקרן אורה, להני טעמי דלא ילפינן מקרא דצריך לקדשה בכלי, היאך ילפינן דאף אפיה ולישתה דוחה שבת, הרי אפשר לעשותה מערב שבת. ותיריך בדוחק, דבאמת תנא דבי רבי ישמעאל ואביי סמכי אטעמא דרבא ובטהרת הקודש תירץ, דלכולי עלמא היינו טעמא משום דמנחה נפטלת בלינה וכדברא דבסמוך, אלא דאינהו סברי דאינו אלא מסברא, דצריך לקדשה כשאפשר, ואם כן לולי אשמועינן קרא דדחי שבת הווי אמינא דאי אפשר לקדשה, ואחרי דגילה הכתוב, שפיר ידעינן מסברא דכל עשיותה דוחות שבת, דלא גרע מכל מנחות דמצוה לקדשה כשאפשר. נולכאורה יש לומר בפשטות, דכיון דבלילה הווי עבודה, וכמבואר לעיל (ט). דבעי פנים, אם כן אף בלילה ואפייה הותרו בשבת, דכל העבודות התיר הכתוב. (י.ב.).

ידיה אינה אלא בין הערבים [דהיינון] הדלקה, הכי נמי כל מילי דידיה [דיקדוש חיינון] דשולחן בשבת].

יגמ', ת"ר קטרת שעלתה ליחיד על מזבח החיצון הוראת שעה היתה היכא אמר רב פפא בנשיאין. עיין תוס' ישנים ביומא (נג). דבמדרש רבה (בשיר השירים פרשה ה) יליף לה מקרא ד"שתיתי ייני עם חלבי" (שם). והשפת אמת כתב דצריך עיון מינא לן דקטורת דנשיאים היה על מזבח החיצון, הא כיון דבלאו הכי הוראת שעה היתה יש לומר דאף דכתיב "לא תעלו וגו' קטורת זרה" הוראת שעה היתה, דפשטא דמילתא משמע דחינוכו כל המזבחות החיצון בקרבנות והפנימי בקטורת ובהגה"ה שם כתב, דלכאורה יש להוכיח כן ממדרש רבה (נשא סי' י"ג) דחשיב התם ג' דברים שעשו הנשיאים שלא כהוגן ולא חשיב שהביאו קטורת על מזבח החיצון, וכתב, דצריך לומר שהיה להם דרשא על כך.

יא תוס' ד"ה יכול, בסוה"ד, היינו למוסרה לציבור. הקשה הקרן אורה, מה כונת התוס' במאי דאמרי "למוסרה לציבור" הא דמי מעילה היא, ולכולי עלמא שייכים לציבור, אלא דנחלקו במעילה (ט): דמר אמר יפלו נדבה, ומר אמר יביא דבר שכולו למזבח, דהיינו שהצבור יביאו מהדמים קטרת.

דף נ ע"ב

יב תוס' ד"ה תלמוד לומר, בסוה"ד, ונראה דלא מהדר אלא אקטרת הסמים דשייך למזבח הקטרת בההיא פרשתא וכו'. בצאן קדשים גרס "ה"א דעל המזבח החיצון מביא" [כגירסתא דידן], וביאר כוונתם דמקרא ד"כל אשר צויתך" לא היינו ממעטין מזבח החיצון. ובקרן אורה תמה, דעיקר מיעוטא ד"כאשר צויתך" אתי למעט מזבח החיצון. ולכך ביאר, דכיון דקרא דכל אשר צויתך לא קאי אלא אמזבח הקטרת, לולי קרא ד"לא תעלו עליו" לא היינו ממעטים אלא להקריב קטורת על המזבח החיצון, אבל עדיין היינו אומרים דעל מזבח הפנימי מותר להקריב בנדבה, קא משמע לן.

יג מתני', כהן שמביא מחצה שחרית ומת ומינו אחר תחתיו לא יביא חציו עשרון. כתב החזון איש (סימן לד סק"ה) דבירושלמי (פי"ז) דשקלים מבואר, דהוא הדין אם נטמא. והקשה, אמאי פשיט לירושלמי דהיכא דנטמא ממנין אחר תחתיו, דלא מצינו כן אלא ביום כיפור, ואפילו אם נאמר דכוונתו ביום כיפור, מכל מקום אמרינן בהוריות (יב): דעשירית האיפה משל ראשון, ואם כן אמאי לא ישלח מנחתו אפילו בטומאה, דחביתין כהן גדול הוי ככל קרבן צבור דדוחה הטומאה, ואי איירי בנצטרע דבכהאי גוונא מבואר התם דממנין אחר, הוי בכלל בעל מום ולא בכלל נטמא. ואמנם כתב המנחת חינוך (מצוה קלו, אות ו), דנראה דכהן גדול שעבר מחמת מום, כל זמן שלא נתמנה כהן גדול אחר תחתיו, מחוייב הוא להביא חביתיו, כיון שעדיין קדוש בקדושת כהן גדול דמביא פר הבא על כל המצוות ואסור באלמנה, כדאיתא בהוריות (יב).

יד תוס' ד"ה ומחצה אבר, קשיא לר' אלעזר דאמר לעיל (ח). קדוש לחצאין וכו'. העיר העולת שלמה, דמדבריהם כאן משמע דלמסקנא דהתם לרבי אלעזר אינו צריך לקדשה שלמה אפילו למצווה, אמנם מדברי התוס' (שם בעמוד ב') סוד"ה ולר"ח לא משמע כן, אלא דאף לרבי אלעזר מצוה לקדשה שלמה. אמנם החזון איש (סימן לד סק"ב) ביאר דברי התוס' שם דאינו אלא מצוה דרבנן. נולכאורה לדבריו יש לומר דכוונת התוס' הכא, דכיון דמדאורייתא לא צריך לקדשה שלמה, כאן כיון דיגרם להפסד קדשים יוכל לקדשה לחצאין. (א.ל.).

טו גמ', ת"ל [מחציתה בבקר] ומחציתה בערב. כתב הרשב"א, דהא דאיצטריך לרבויה דוי"ו, ולא ילפי לה מהא דצריך להביא מחצה משלם, משום דהוה אמינא דמאי דקאמר קרא דלא יביא חצאין, היינו דוקא שיביאנה שלמה בבקר כדכתיב "מחציתה בבקר", אבל היכי דהביא שלימה בבקר ואבד חציו, יוכל

נמי דרבי ישמעאל יליף שיעור שמן בחביתין מדקרי ליה הכתוב מנחה, וכאביי דיליף מהא דדוחה שבת וטומאה. ולכאורה צריך ביאור, דכל עוד לא מצינו בהדיא דמהאי טעמא יליף דדוחה שבת וטומאה, אין להביא ראיה מיניה, דשמא לגבי דדחי טומאה סבירא ליה דאי אפשר למילף מהתם, דהוי ליה למד מן הלמד, וכדהקשו **תוס' לעיל ד"ה הרי**. (א.ל.ל.).

(ז) **גמ'**, **דנין תבש"ט מתבש"ט וכו'** או **כלך לדרך זו דנין יגני"ל מייגני"ל**. הנה **ברש"י ד"ה במנחת** לא גרס "יין" בהשוואת מנחת חביתין למנחת נדבה. והקשה **הרשב"א**, אם כן אמאי לא אמרינן, דעדיפא למילף מנחת חביתין ממנחת נסכים משום דנפשי, [נומהאי טעמא לא גרס **בברכת הזבח** "באה חובה" בהשוואה דחביתין לנסכים]. ותירץ, דדחוי דשבת וטומאה לא חשיבא ליה אלא חד, והוה הכא והכא שלשה דמויים. [מיהו **לקמן** (נט). נראה דחשיב לה הגמ' בתרי, וצריך ביאור].

(ח) **גמ'**, **שני לוגין לעשרון**. הקשה **בחיודשי הרשב"א**, מאחר דאמרינן דבשמן ריבה, הווי לן לדון דהוי כמנחת נסכים דדינה בג' לוגין לעשרון ולא כמנחת פרים ואלים, דאית לן לנקוט המרובה. ותירץ, דאדרבא יש לנו לקחת הרבוי המועט, דקיימא לן תפסת מרובה לא תפסת.

(ט) **גמ'**, **ה"א תיהו כמנחת חוטא**. כתב **המצפה איתן**, דטעמא משום דחביתין איקראו חטאת בקרא **דיחזקאל** (פ"ד פ"ה). **והרשב"א** כתב (בתוך דבריו), דהיתה הוה אמינא דתהיה כמנחת חוטא שאין קרבנו מהודר, כדי שלא יתגאה, קא משמע לן.

דף נא ע"ב

(ו) **מתני'**, **ריש אומר משל צבור ר' יהודה אומר משל יורשים**. הקשה **הכסף משנה** (פ"ד מהלכות שקלים ה"ד), דפסקי **הרמב"ם** סתרו, דהתם פסק כרבי שמעון דמשל צבור, ובהלכות **תמידין ומוספין** (פ"ג ה"ב) פסק כרבי יהודה דמשל יורשים. ותירץ, דבאמת הרמב"ם פסק כרבי יהודה, ובהלכות שקלים הזכיר מנחת חביתין אגב אחרוני, ואינה עיקר. **ובלחם משנה** (בהלכות תמידין ומוספין) תירץ, דהרמב"ם סבירא ליה דמדאורייתא משל יורשים, אלא דחכמים תיקנו דמשל צבור שמא פשעי יורשים, וכמבואר לקמן בסוגיין. **ובזבח תודה**, כתב, דדוחק לומר דהביא הרמב"ם דין מדאורייתא דאינו נוהג מדרבנן. ולכך תירץ, דבהלכות תמידין ומוספין דיבר הרמב"ם ביום הראשון שמת, דבאה אפילו מדרבנן משל יורשים אליבא דרבי יהודה, דאין לחוש לפשיעה, אבל בהלכות שקלים איירי כשנמשך כמה ימים, דבכהאי גוונא חששו לפשיעה, ותיקנו דבאה משל צבור.

(יא) **גמ'**, **שתהא מנחתו קריבה משל יורשים**. כתב **הרש"ש**, דמלשון הברייתא והמשנה משמע, דכל היורשים שוים בה, ולא דווקא בניו הכהנים אלא אפילו אם אין לכהן גדול אלא יורשים ישראלים. אבל **המקדש דוד** (סוף סימן ח) כתב, דדוקא יורשיו הכהנים חייבים להביא חביתין, וראיתו מדברי **תוס' ד"ה שתהא** שכתבו, דפשיטא לרבי יהודה דמשל יורשים היא באה דנקראת מנחת כהנים וכולה כליל, ואי דברי **הרש"ש** דאף הדיוטות יכולים להקריבה, שפיר איצטריך קרא. **ובחיודשי הגרי"ז (לעיל יח: ד"ה כאן)** דחה ראיתו, דכיון דהיורשים מביאים מנחת הכהן גדול, דיני מנחת כהן עליה. ועיין באות הבאה.

(יב) **גמ'**, **שם**. עיין באות הקודמת. עוד כתב **הרש"ש**, דלרבי יהודה אינם חייבים אלא היורשים שירשו מהכהן גדול, אבל אם לא הוריש כלום אף לרבי יהודה פטורים. אבל **הקרן אורה** כתב, דאף היכא דלא ירשו ממנו מאומה חייבים. [ולכאורה משום דסבירא ליה דהוה חיובא דידהו, ולא נחשבת למנחת הכהן גדול.] **ובשו"ת זכר יצחק** (סימן מג), כתב, דמהא דלא אמרינן דהיורשים לא יכולים להקריב כיון דהוה אונגים, משמע דאינה מנחה דידיהו [וכדעת הרש"ש],

כב) תוס' ד"ה תעשה, בסוה"ד, ונראה דהי מנייהו מפקת וכו'. ביאר **הקרן אורה**, דכוונתם דאין לדמות מנחה לפסח, דגבי פסח האכילה נמי דוחה הטומאה, ולכך איצטריך ליה קרא אחר לטומאה, מה שאין כן שאר קרבנות, דלא צריך ללמוד אלא היתר עבודה, שניהם שקולים [דמקרא ד"מועדו" ילפינן דדינם להקרב בכל מצב, כולל שבת וטומאה]. מיהו הקשה, דלכאורה אינם שקולים, **דבינוא** (ז). אמרינן דשבת הותרה אצל עבודה וטומאה אינה אלא דחווה.

דף נא ע"א

(א) **תוס' ד"ה הרי היא, בתוה"ד**, ופסח נמי ילפינן מועדו מועדו מתמיד, ותימה דלמד מן הלמד הוא. ביאר **הצאן קדשים**, דקשיא לתוס' היאך ילפי חביתין ממנחת התמיד, הא מנחת התמיד לא ילפינן דדוחה שבת אלא מתמיד גופיה. אמנם **החק נתן** כתב דהא לא קשיא, דודאי קרא דילפינן מיניה דתמיד דוחה שבת כולל נמי נסכיה. ולכך גרס, "דתמיד ילפינן מועדו מועדו מפסח", וכונתם, דהא דתמיד דוחה טומאה ילפינן ליה מפסח, והקשו, דאם כן איך ילפינן חביתין מתמיד דחיי טומאה, הא הוי ליה למד מן הלמד. ותירצו, דהא דילפינן מפסח אינו אלא גלוי מילתא, דלא מצינו דקרנן דחי שבת ולא טומאה. וכן כתב **המצפה איתן**, אלא דביאר תירוצם, דאינו אלא גלוי מילתא, דתמיד הכתוב בקרא, מרבה אף בטומאה ובשבת. ועיין **בעולת שלמה ובשפת אמת**.

(ב) **גמ'**, **רבא אומר על מחבת מלמד שטעונה כלי וכו'**. כתב **הרמב"ם** (פ"ג מתמידין ומוספים ה"ח) דטעמא דחביתין כהן גדול לישתן ועריכתן דוחין את השבת דנלמד מדכתיב בהו תופיני, שתהיה נאה, [וכרב הונא], **ועוד**, שאם תאפה מבערב תפסל בלינה וכו'. והקשה **הלחם משנה**, אמאי הביא הרמב"ם טעמא דרב הונא, הא רב יוסף דחי לה **לעיל** (נ:). משום דאפשר לשמרה בירקי. ועוד, דלאחר דנקט טעמא דרבא, אמאי איצטריך להאי טעמא. [ולכאורה נראה ליישב, על פי מה שיש להקשות, דמהא דאי אפשר לאפותה מאתמול וכדרבא, לא ידעינן אלא דאפייתה דוחה שבת, אבל אכתי לא ידעינן דאף לישתן דוחה שבת, דדוקא באפייה נלמד מקרא דצריכה כלי שרת, וכמו שכתב **רש"י ד"ה רבא**. (והא דכתב **הקרן אורה** דאי אפשר ללושה מאתמול ולאפותה למחר, דבכך יתחמץ העיסה, קשה, דאפשר להטילה בצונן או להתעסק בעיסה עד שעת האפייה). ועל כרחק טעמא דאם יעשה כן לא תהיה אפייתה נאה, ובהאי גוונא לא יועיל להטילה בירקי, דלא אמרה רב יוסף אלא לאחר אפייה. ואם כן הוא מה שכתב הרמב"ם, **דלישה דוחה משום דבעי לאפותה נאה, ואפייתה דוחה מדבעי כלי שרת, וכדרבא**].

(ג) **תוס' ד"ה אפי לה מאתמול, בתוה"ד**, וי"ל דה"א דאפי לה בתנור חול אבל הכא כתיב מחבת. ביאר **העולת שלמה**, דבאמת לאחר דגילה קרא ד"מועדי ה"י" דשתי הלחם דוחין שבת, מוכרח דצריך לאפות דוקא בתנור קדש, דאי לא הכי איך נתן הכתוב לדחות שבת, הרי אפשר לאפותו בתנור חול מאתמול. והא דהוה אמינא דיכול לאפותם בתנור חול, אינו אלא כל עוד לא ידעינן אלא פסול לינה, דהוה אמינא דנהי דתנור מקדש, מכל מקום אין חיוב לאפותו בתוך כלי שרת.

(ד) **בא"ד**, ויש לומר כדפי' לעיל כיון דכתיב בקרא על מחבת על כרחק בעי קידוש כלי. ביאר **השפת אמת**, דכיון דבעי קידוש כלי, הוי זמנו לקידוש ושפיר הכלי מקדש.

(ה) **בא"ד**, ואמאי איפסיל כיון דאין זמנה מאתמול. הקשה **החק נתן**, הא כבר כתבו תוס' דבר דלא דחי שבת זמנו מערב שבת, והתם לא דחי שבת. ותירץ, דטעות סופר נפל בדברי התוס', ואין רצונם לומר אלא דבהיה דסוכה לא איצטריך להאי תירוץ, דהתם יש לתרץ באופן אחר. ועוד עיין **בעולת שלמה**.

(ו) **תוס' ד"ה תניא כוותיה דרבא**, אע"ג דכאביי נמי תניא וכו'. כוונתם דמצינו

הדרך היוזמי

מסכת מנחות דף נא - דף נב

כה ניסן - כו ניסן התשע"א

מיהו דחה דאפשר לומר, דקרנן שקבוע לו זמן אונן משלח.

(יג) תוס' ד"ה שתהא כולה בהקטרה, בתוה"ד, כיון דההוא מנחת כהנים פשיטא דכולה כליל. הקשה הקרן אורה, אם כן מה תירצו דלרבי יהודה בעי כליל ללמד דאיכא לא תעשה על אכילת מנחת חביתין, פשיטא דהרי בכלל "מנחת כהן" היא. ותירץ, דהוה אמינא דכל פרשת מנחת כהן לא נאמרה אלא לענין מנחת כהן הדיוט, ואיצטריך קרא לילף דאף מנחת חביתין דכהן גדול בכלל פרשה זו, וכוונת תוס' הכא, דמנחת חביתין דמקריבים יורשים ידידה, לרבי יהודה לא איצטריך למילף דכולה בהקטרה, משום דיורשים ידידה אינם אלא הדיוטות. [נעיין לעיל אות יא דברי הגרי"ז].

(יד) רש"י ד"ה כהנים הדיוטות, בסוה"ד, ל"א ביום המלואים היה כך אבל לדורות לא נוהג. הרש"ש ציין לדברי המשנה למלך (סוף פ"ה מבנין המקדש) שתמה על דברי רש"י, מהא דלקמן (עח). מבואר בהדיא דנוהג לדורות.

(טו) גמ', מה כאן בכליל תקטר אף להלן בכליל תקטר. הקשה בחידושי הרשב"א, אמאי איצטריך למילף בגזירה שוה ולא ילפינן ליה ממשמעות הכתוב, ד"כליל תהיה" נמי משמע דכולה בהקטרה. ותירץ, דסלקא דעתך דמדקאמר "לא תאכל", היה משמע ד"כליל תהיה" אינו אלא לחייב שיקטיר ממנה ולא כולה, [דאי לאו הכי אמאי בעי לאשמועינן דאסורים באכילה], וקא משמע לן גזירה שוה דחייב להקטיר כולה. והרש"ש תירץ, דהוה אמינא ד"כליל תהיה" אתי לאפוקי ממנחת חביתין דבאה חצאין. אי נמי, דהוה אמינא ד"כליל תהיה", אתי לחייב לפזר שריים ידידה אבית הדשן, ורבי אלעזר ברבי שמעון לקמן (עד). אבל לא להקטירה.

(טז) רש"י ד"ה וזה אחד מהם, בתוה"ד, בראשונה ממשכנן את מוצאה. כתב בחידושי הגרי"ז, דהטעם דמחוייב המוצא להביא נסכים, משום דיש לו דין מביא הקרבן, עיין שם שהאר"ך.

(יז) גמ', עובר כוכבים ששלח עולתו ממדינת הים שלח עמה נסכים וכו'. כתב התוס' יו"ט (פ"ז משקלים מ"ו), דהא דקתני שלח, אורחא דמילתא נקט, דכיון דבזמן המקדש לא היו עובדי כוכבים גרים בארץ ישראל, היו שולחים קרבנותיהן. אבל התפארת ישראל (שם אות לג) כתב, דהיינו משום שאם היה מביא בעצמו היו אומרים לו להביא נסכיה, ולא היו באים משל צבור.

(יח) תוס' ד"ה יש לו נסכים, שהפרישן בחייו דלאחר מיתה הוי הכל הפקר. העיר הרש"ש, דלמאן דאמר שעבודא דאורייתא אפילו לא הפרישן יקרבו מנכסיו. ובשו"ת עונג יו"ט (סימן פז בהגה"ה) כתב דיש לומר, דחייב נסכים אינו אלא לאחר הקרבת הקרבן, ולכך אף למאן דאמר שעבודא דאורייתא לא משתעבדים נכסיו. והא דיורש מביא נסכים אף היכא דלא הפריש אביו בחייו, היינו משום דיש לו חיוב עצמי להביא נסכים על קרבן אביו, וטעמא משום דקיימא לן דהיורש נמי מתכפר מקופיא. מיהו כבר הביא הרש"ש דברי התוס' יו"ט לקמן (פ"ט מ"ז), דאף יורש ישראל אינו חייב אלא מנכסי אביו, ומוכרח דסבירא ליה דהנסכים אינם חיוב על היורשים, והקשה, דלדבריו מאי שנא ישראל שמת מגוי, הרי בשניהם אם השאיר נסכים יביאו מנכסיו, ואם לא השאיר לא יקריבו.

(יט) גמ', באפרה דאורייתא היא. הקשה השפת אמת, היאך סלקא דעתא דמדאורייתא מועלין בה ומדרבנן לא, דאיך יפקיעו חכמים דין תורה בקום ועשה. ותירץ, דסברי דתיקנו חכמים שלא יביאו קרבן מעילה, ויכולים להפקיע משום דהויא עקירה בשב ואל תעשה.

(כ) תוס' ד"ה חטאת, תימה תיפוק לי דקדשי בדק הבית היא. כתב הרמב"ם (פ"ב ממעילה ה"ה), פרה אדומה מועלין בה משהוקדשה עד שתעשה אפר אף על פני שהיא קדשי בדק הבית. והקשה הכסף משנה (שם), אטו קדשי בדק הבית אין מועלין בהם, ומאי "אף על פי" דקאמר. ותירץ, דהכי קאמר אף על פי

שאינה בדק הבית ממש, אלא דומה לקדשי בדק הבית ולא היה מן הדין שימעלו בה. וביאר החזון איש (סימן מב סק"ז) דכוונתו, דלולי קרא דחטאת היא, הווי אמינא דפרה אדומה שימוש חולין היא כמקוה וצפורי מצורע ואין בה מעילה, קא משמע לן קרא דהוה שימוש קדוש ויש בה מעילה. וכעין דבריו כתבו הקרן אורה והשפת אמת ליישב קושית התוס'.

(כא) בא"ד, ויש לומר דאיצטריך למועל אחר מועל. הקשה העולת שלמה, איך משכחת ליה מועל אחר מועל בקדשי בדק הבית, הרי משמעלו בה יצאו לחולין, ולא דמי לחטאת דקדושת הגוף היא, ולא יצאה לחולין. ותירץ, דתוס' סברי, דאחר שנשחטה על גבי מערכתה, כיון דשוב לא נפדית, וכדקיימא לן בשבועות (יא.), דין קדושת הגוף עליה, ואף דהכא אליבא דרבי שמעון קיימינן, וסבירא ליה התם דנפדית אפילו לאחר שחטתה, מכל מקום אחרי הזאה אינה נפדית, וקדושה בקדושת הגוף. ועיין עוד בעיקר יסוד זה בחידושי מרן רי"ז הלוי (מכתבים עמוד פב).

דף נב ע"א

(א) גמ', כיון דחזו דקא מזלולי בה וקא עבדי מיניה למכתן. הקשה בשו"ת דבר אברהם (סימן ז אות ח), לפי מה שכתבו תוס' לעיל (נא): ד"ה חטאת, דאיצטריך קרא דמועלין, לרבות דאיכא על הפרה קדושת מובה, אם כן כי ממעטינן דבאפרה אין מועלין היינו דליכא עליה קדושת מובה, אבל אכתי אית לה קדושת דמים, ואם כן היכי מזלולי בה. ועיין מה שתירץ בעולת שלמה. ומה שכתבנו באות הבאה.

(ב) תוס' ד"ה ואין מועלין, בסוה"ד, אבל הכא אכתי לא איתעביד. הקשה בחידושי מרן רבי חיים הלוי (פ"ב ממעילה ה"ה), דכיון דמה שמועלין בפרה עצמה אינו אלא משום "דחטאת קרייה רחמנא", ועל כרחק אינו אלא במעשה הקרבה שלה, דפרה עצמה אינו אלא קדושת דמים, וכיון דאותה עבודה שבגינה נקראת "חטאת" כבר נעשתה, תו לא קרייה חטאת, ואם כן אף דעדיין לא איתעביד כל מצוותה אמאי איצטריך קרא למעט אפרה ממעילה. ותירץ, דכיון דבאמת פרה קדשי בדק הבית היא, וכמו שכתבו תוס' לעיל (נא): ד"ה חטאת, לולי קרא הוה אמינא, כיון דאכתי לא איתעביד כל מצוותה נמעול בה משום קדושת בדק הבית ידידה, דעדיין לא פקעה מינה, קא משמע לן "היא", דלא מועלין באפרה. [ולדבריו לא קשיא קושית הדבר אברהם שהובאה באות הקודמת, דמ"היא" ממעטינן אפילו מקדושת דמים, דלמעט מקדושת הגוף אחר שחטתה לא איצטריך קרא].

(ג) תוס' ד"ה גזרו, בתוה"ד, ואפר פרה נמי איכא קדושה מדרבנן. כתב הצאן קדשים [והובא בגליון התוס'], דצריך לגרוס כן בסוף דברי התוס', וכוונתם להקשות, אמאי בריש מעילה לא מייתי מאפר פרה, ולא כגרטתנו דתוס' מתכוון לתרץ אמאי לא הביאו שם מסוגיין דמצינו מעילה מדרבנן, וטעמו משום דתוס' בזה (מו.) ד"ה הוא הקשו אהאי פירושא, דאם חכמים קידשוהו, היאך היו מוין ממנו. מיהו בקרן אורה כתב, דאפשר לומר דתוס' הכא סברי דיכולים חכמים לתקן שיהיה הקדש, ומכל מקום יוכלו לעשות בו מצותו, ואינו נקרא נהנה מהקדש, כיון דמצוות לאו להנות ניתנו.

(ד) רש"י ד"ה ספק הזאות [הנדפס בעמוד הקודם], כגון שנטמא בספק טמא מת כגון סככות ופרעות. כתב העולת שלמה, דברוקא כתב רש"י כן, דהווי ספק טומאה ברשות הרבים דמדאורייתא טהור, ולכך אף שחכמים גזרו דטמא, היו פורשים מהזאה זו, ואף דלא היה באפר אלא מעילה מדרבנן, מכל מקום כיון דמדאורייתא לא היה צריך להזות, חשבו שאסור היה להם ליהנות מאפרה, אבל בספק טומאה דהוה ספק דאורייתא, וכגון דאמרו לו ראיתי טומאה שנורקה ביניכם, דאמרינן בניזיר (נז). דבכהאי גוונא אפילו ברשות היחיד אינו

באה דהמתנדב מנחה, שמביא עמה קומץ לבונה. ותיירץ, כיון דבכהאי גוונא בחובה לא מצינו לבונה, לא הוי בכלל כל מנחת נדבה.

(יא) גמ', מאי הוה עלה. פירש רש"י ד"ה מאי, דלא נפשט, משום דלא תני ליה בהדיא. לכאורה צריך ביאור, דאחר שהוכיחה הגמ' דמתניתין דלקמן איירא נמי בדברים שאין קרבין כדרכן, אם כן מוכרח דלא הוכפל לבונתה דאי הכי ליתני ז' קמצים, וכקושית הגמ'. ויש לומר, דאית לה לגמ' דהא דאיירא מתניתין במעלה בחוץ, אינו מכריח שצריך נמי לדבר מכהן גדול שמת, דבשלמא מקריב בחוץ אף שאינו קרב כדרכו, מכל מקום הוא האופן היחיד שמקריבים האי קומץ, מה שאין כן חביתי כהן גדול דכדרכן קריבים חצאין, ויכולים נמי להקריבן שלם היכא דמת כהן גדול, לא קתני. (א.ל.)

(יב) גמ', מאי שנה לבונתה דהוכפלה ומאי שנה שמה דלא הוכפלה. העיר הקרן אורה, דלכאורה לא דמי, דלבונה דלא מצינו חצי קומץ דקרב לעשרון שלם, יש לומר דסברי רבנן דכיון דצריך להקריב עשרון צריך להכפיל לבונתה, אבל שמן דבעלמא סגי בלוג לעשרון והכא הוסיפה תורה ג' לוגין, יש לומר דאפילו אם מביא ב' עשרונות סגי בג' לוגין.

(יג) תוס' ד"ה הלכה, תימה הלכתא למשיחא. במסורת הש"ס ציין לדברי התוס' בזבחים (מה). ד"ה הלכתא דתירצו קושייתם, ובשפת אמת כתב, דלכאורה הכא אפשר לומר דאתא לאשמועינן דלא סבירא ליה ברעת רבי יוחנן דהלכה כסתם משנה, וכדמסקינן.

פרק כל המנחות באות מצה

(יד) מתני', ר"מ אומר השאור בודה להם מתוכם, וכו'. ביאר התפארת ישראל (בועז אות א), דצריך להניח שאור, ולא סגי בהא שישהו הסולת עד שתחמיץ מעצמה לפני האפיה, משום דאי אפשר שיתחמיץ יפה ביומו, ולהקדים ללוש אותה אי אפשר דתיפסל בלינה, כיון דלישת המנחות בכלי שרת בפנים. ונדבריו צריכים ביאור, דקיימא לן דכלי שרת אין מקדשים אלא בזמנן, ובפשוט יש לומר, דאי אפשר להקדים ללוש אותה משום דחיובה להביאה סולת, וכמו שביארנו בארוכה לקמן אות טז.

(טו) מתני', ר' יהודה אומר אף היא אינה מן המובחר. הקשה בחידושי הגרי"ז, מה שייך דין מובחר, אי הוי חמץ מן המבחר הוא, ואם אינו חמץ אם כן לא מהני כלל, וכי יש דין שיהיה מחומץ מן המובחר. וכתב דנראה דרבי מאיר אזיל לשיטתיה ורבי יהודה אזיל לשיטתיה, דשאור דרבי מאיר חשיב ליה חמץ, לרבי יהודה לא הוה חמץ כמבואר בגמ' להלן (גג). ומשום הכי קאמר דאינו מן המובחר, פירוש דאין זה חשוב חמץ לשיטתו. ועיין שם מה שכתב עוד.

(טז) תוס' ד"ה חסרה או יתרה, מכאן פי' הרב רבנו חיים דכשמודדין במדה בפסח או לצורך חלה וכו'. ולכאורה צריך ביאור דהלכה כרבי יהודה, ומדברי רבי יהודה משמע דלא חיישינן לכך, דהא סבר דאפשר להחמיצה על ידי שמכנים שאור בתוכו. (ש.א.). ויש לומר, דרבי יהודה נמי מודה דלא נמדדת אלא כמו שהיתה סולת, אלא דסבירא ליה דעל כרחך הכי קאמר רחמנא דליקדשיה, מכיון דאינו יכול לחמצה יפה כי אם בכהאי גוונא, וכן מוכיח לשון הרמב"ם (פי"ט ממעשה הקרבנות הי"ח), דכתב, דכדי לחמץ לחמי תודה מביא שאור ונותנו לתוך המדה וממלא את המדה, אף על פי שסופה להיות חסרה או יתרה, ואי לרבי יהודה אין חסרון במה שלא נמדדת כמו שהיתה סולת, אמאי איצטרך לאשמועינן הא, אלא על כרחך דהכי אית להו לכולי עלמא, וטעמא, דכיון שהתורה חייבה להביא המנחה עשרון סלת, צריך שיביא שיעורה בהיותה סלת, וכמו שכתבנו לקמן (נד). בתוס' ד"ה ת"ש, בשם החזון איש.].

(יז) תוס' ד"ה מנין, תימה מתניתין היא דתנן כל המנחות וכו' ומשמרם שלא

אלא ספק טמא, בודאי לא היו פורשים, דכיון דאין מעילה באפר אלא מדרבנן הוה ליה ספק דרבנן, ולקולא. עוד כתב, דיש לומר דהיו פורשים דוקא בימות החמה שנהנו מזהוזה, וכדאמרינן בראש השנה (כח.), אבל בימות הגשמים דלא היו נהנים לא, או דאפילו בימות הגשמים פרשי משום איסור איבוד קדשים, דמדרבנן אסור וכדאיתא במעילה (יט.).

(ה) תוס' ד"ה פר העלם דבר, בסוה"ד, והווי מצי למינקט פרי עבודת כוכבים. ביאר החק נתן, דנראה דכוונתם, כיון דבעבודה זרה איכא ב' קרבנות, פר לעולה ושעיר לחטאת, אמאי לא נקט פרים ושעירי עבודה זרה. והעיר, דמתוס' ביומא (נ). ד"ה פר מוכרח דלא היתה קושייתם אמאי לא נקטו פר עבודה זרה, אלא אמאי לא נקטו פר' העלם דבר דומיא דשעירי עבודה זרה, ומשום הכי כתב, דנראה דאף כאן נפל טעות סופר בדבריהם, וצריך לגרוס כדהתם.

(ו) תוס' ד"ה דשמעינן, קצת קשיא דרבי יהודה נמי חייש לפשיעה דלא אשכחן דניפלוג אתקנות. כתב חזון איש (סימן לד סק"ג), דלדבריהם הא דקתני במתניתין דתיקנו דמנחת חביתין משל צבור רבי יהודה נמי היא, והקשה דכיון דסבירא ליה דמדאורייתא משל יורשים באה, איך יכלו לתקן דמשל צבור באה, הרי אינה באה בנדבה, נוכח הקשה השפת אמת לעיל (נא:), אהא דסברה הגמ' דלרבי שמעון מדאורייתא משל יורשים, ותקינן רבנן דלהוי משל צבור. והוכיח מכאן, דהיכא דאין כהן גדול אין לחביתין בעלים, ובין שהיורשים מביאים ובין שהצבור מביא אינן בעלים לחביתין, ולא נחלקו רבי יהודה ורבי שמעון אלא על מי להביאן. נולפי זה ביאר נמי, איך לרבי שמעון תיקנו בתחילה שיבואו משל יורשים אף דמדין תורה באה משל צבור.]

(ז) גמ', ת"ש דתניא את קרבני לחמי. ביאר בחידושי הגרי"ז, דחלוק קרבן יחיד מקרבן צבור, דבקרבת ציבור איכא דין דיבואו מתרומת הלישכה דהוא "ממון ציבור", ולכך אם יחיד יתן צריך למוסרו לציבור, ולא דמי לקרבן יחיד שיכול אחד להביא בשביל השני, דכיון דילפינן מקרא דהווי כתמידים נתרבו נמי להאי דינא דלהווי מממון ציבור.

(ח) גמ', לא אשכחן חצי קומץ דקרב. כתב השפת אמת דאין להקשות, דכיון דחצי עשרון נמי לא מצינו דקרב, נימא דכמו שנשתנה הסלת, לבונה נמי השתנתה. דלא דמי, דבמנחת יחיד אף דצריך להביא עשרון מכל מקום אינו קרב אלא קומץ, ואם כן כל שכן דאפשר להקריב חצי עשרון, מה שאין כן פחות מקומץ דלבונה לא מצינו שקרב. ועיין באות הבאה.

(ט) גמ', שם. הנה לעיל (יא): מצינו דסבירא ליה לרבי יהודה דקומץ לבונה הבאה עם המנחה שחסרה ועמדה על ב' קורטים כשרה, והכי הלכתא, ומוכרח לכאורה דדין קומץ הנאמר בלבונה לא נאמר אלא בקידוש המנחה, ואם כן יש להקשות, כיון דבמנחת חביתין מקדשים את כל המנחה ביחד, ודווקא בהקטרתה מתחלקת, מה בכך דלא מצינו חצי קומץ לבונה דלא קרב, מכל מקום התקדש הקומץ שלם, ובהקטרה לא בעינן שלם. ויש לומר, דסבירא ליה לרבי יוסי דדין לבונה הנאמר במנחת חביתין אינו כדין לבונה הבאה עם המנחה דבאה חובה מחמת המנחה, אלא הוא חיוב על הכהן להביא נמי לבונה, ואם כן הווי כלבונה הבאה בפני עצמה דדינה להקרב שלם דוקא, וכבזיכי לבונה דלחם הפנים. ולפי זה יש לבאר, דבכך נחלקו רבנן עליה, דאיהו סבירא להו דאף במנחת חביתין דין הלבונה כלבונה הקריבה עם המנחה, דחובתה מחמת המנחה. ופי זה נתיישבה בפשיטות קושיית השפת אמת שהובא באות הקודמת.]

דף נב ע"ב

(י) גמ', ת"ש ה' קומצין הן ואם איתא זימנין דמשכחת ז'. הקשה השפת אמת, כיון דלהאי גיסא דבא עשרון שלם, הווי ככל מנחה דבעי קומץ לבונה, ונכלל

החמץ אינו פסול, אף דאינו אלא לאו. ונלדברי הרא"מ הורוביץ דהבאנו לעיל (נב:). אות יז, דהאי סוגיא לענין פסול מנחה שנתחמצו שיריה, ולא על חימוץ הקומץ, לכאורה אתי שפיר, דלא שייך לפסול המנחה מחמת האי לאו (י.ב.).

ו) גמ', נלמדה מפסח דכתיב ושמרתם את המצות. הקשה המצפה איתן, דגבי מצות מצינו דאדרבא אינם נלושין בפורשים, וכדאייתא בפסחים (לו.), ואם כן איך סבר למילף מפסח דין שימור מנחה, דדינם ללושן בפורשים. ותירץ, דאף בפסח אינו מדאורייתא, אלא דכיון דאינו נעשה במקום וריון חששו חכמים שעל ידי לישה בפורשין תבוא לידי חימוץ.

ז) גמ', אמר ליה בגופיה כתיב. העיר השפת אמת, דבפסח מצינו דאיכא ב' חיובים, לשמרה מחימוץ וכן לאפות אותה "לשם מצה", ואם כן איכא נפקא מינה, דאי נלמוד חיוב שמירה מחימוץ לענין מנחה מחמץ דפסח, יצטרכו נמי לאפות אותה לשם מנחה, מה שאין כן אי ילפינן לה מקרא דכתיב בגופה. ובחזון איש (סימן לה סק"א) נקט בפשטות, דדין שימור מחימוץ מחייב נמי לאפותה לשם מנחה ונאדרבה עיקר קושית הגמ', מנין למנחות שצריכים שימור, היינו ללושן לשמן, דאי לשמן שלא יחמיצו, פשיטא דהרי אסור להביאן חמץ, ועוד עיין בחידושי הגרי"ז.

ח) גמ', ואי בר אבהן ולא בר אוריין אישא תיכליה. כתב בהגהות מהרש"ם, דיש לבאר דבריו על פי מאי דאייתא בבבא בתרא (עט.), דכל הפורש מדברי תורה אש אוכלתו, ואף הוא אם אינו בר אוריין, פרש מדרכי אבותיו הלומדים תורה. ובצאן קדשים ביאר על פי דברי הגמ' בחגיגה (כו.), תלמידי חכמים אין אור גיהנום שולט בהם, ולכן אי לאו בר אוריין אש של גהנום יאכלנו, דלא כאבותיו שתורתן הצילה אותם מאותה אש.

ט) גמ', חזויה דהוה עכורא. פירש רש"י ד"ה חזויה, דראה רבי פרידא לרבי זירא דהיה צעור. וביאר החק נתן, דרבי פרידא הבין דרבי זירא נצטער על החקירות שחקר עליו, ולכן פתח במילי דאגדתא להראותו שחביב הוא עליו.

י) גמ', מאדירים אלו המצרים דכתיב צללו כעופרת במים אדירים. כתב המהרש"א (בחידושי אגדות), דהא דמשמע להו דאדירים קאי אמצרים ולא אמים דסמיך ליה, משום דאי א"מים" קאי, העיקר חסר מן הכתוב, דכנוי "כסמו" ו"צללו" לא ידענו אמה קאי, אבל השתא קאי הכנוי ד"כסמו וצללו" א"אדירים" שהם המצרים. ובחשק שלמה כתב, דסמיך אקרא דיחזקאל (פל"ב פי"ח), דקרי למצריים אדירים, ועוד עיין בחק נתן. ובמשנה ברורה (סימן נא סק"ז) הביא בשם הפרי מגדים, דכיון דאדירים קאי אמצריים, יש להפסיק בין מים לאדירים.

דף נג ע"ב

יא) גמ', בן ירד בן אברהם דכתיב מה לידידי בביתי. ביאר המהרש"א (בחידושי אגדות), דהא דמייחסים הכא שלמה המלך דוקא לאברהם אבינו, הוא משום דזכה שלמה להקראות יידידיה על שם קירבתו להקדוש ברוך הוא, ואברהם נמי היה הראשון שנתקרב ונתדבק בבוראו, ובזכות זה נקרא יידי, דכתיב "אברהם אוהבי".

יב) תוס' ד"ה בן ירד, בסוה"ד, ויש מפרשים יידי זה יצחק שאר זה יעקב. כתב החק נתן, דלפי זה הא דאמרינן ד"חק נתן ביעקב" היינו דקראו ישראל, אי נמי דהקדוש ברוך הוא קראו יעקב קודם שנולד, וכדאמרינן במדרש תנחומא (שמות פ"ד), והביאו רש"י בפירוש החומש (בראשית פכ"ה פכ"ו), ונכמו שפירש תוס' על יצחק בפירוש הראשון.

יג) גמ', אמר לו היה לך לזכור ברית מילה אמר לו ובשר קדש יעבירו מעליך. ופירש רש"י ד"ה יעברו, דהעבירו מעליהם מילה. והקשה המהרש"א (בחידושי אגדות), לפי זה טפי הוי ליה למימר העבירו מעליהם. ולכך ביאר, דאברהם

יחמיצו שנאמר כל המנחה. בהגהות הרא"מ הורוביץ כתב דנראה ליישב, דאי מהתם לא מוכרח אלא דחלק גבוה אינו בא חמץ, כדמשמע מהאי קרא ד"כל המנחה", אבל לא שאר המנחה, ואף דמריבין התם כל המנחה היינו קודם קמיצה, אבל אכתי לא שמעינן דאף השריים אסורים להחמיץ. מיהו בחק נתן דחה להאי פירושא, דמלשון רבי פרידא, מנין לכל המנחות שהן באות מצה, משמע דעל תחילת ההבאה קמבעיא לן, ולא על השריים.

יח) בא"ד, ומהשתא מצינו למימר דנותרו כל המנחות. ביאר החק נתן, דהשתא דסבירא ליה דהאי פרשה לא איירא אלא במנחת סולת, דכתיב "סולת המנחה", ומנחת מרחשת לא נפקא מגופה דפרשה אלא מרבויהא ד"זאת תורת", אם כן נותרו כל המנחות אפילו אותן דאין בהן דין הכתוב, כי היכי דמרבא מנחת מרחשת.

דף נג ע"א

א) גמ', אמר ליה מצוה לא קא מבעיא לי כי קא מבעיא לי לעכב. הקשה הקרן אורה, הא כיון דכתיב "מצות תאכל", שמעינן דאסור לאוכלן חמץ, וכיון דאסור לאוכלן, פסולין להקרב. ועוד, דהא איכא קרא ד"כל שאור וכל דבש לא תקטירו", וכיון דאי אפשר להקריב הקומץ, ממילא המנחה פסולה. ובמנחת אברהם העיר, דלכאורה משכחת לה דאין עובר על לאו דבל תקטירו היכא דלא חימץ כל המנחה, ואיכא עדיין חלק דראוי לקמוץ ולהקטירו, ובהאי גוונא איצטריך קרא דמכל מקום המנחה פסולה. והוכיח, דסבירא ליה לקרן אורה, דכל חלק וחלק של המנחה צריך להיות ראוי לקמיצה, אלא דהקשה דבתורת כהנים (ויקרא פרשה ט ה"ז), מבואר דלא איצטריך שתהיה כל המנחה ראויה לקמיצה.

ב) תוס' ד"ה אלא דרבי מאיר, בתוה"ד, ושמא יש שום ייתור בתורה ובמנחות דחמץ נוקשה חשוב חמץ גבייהו. הקשה הקרן אורה, אם כן מה ענין פלוגתת רבי מאיר ורבי יהודה לענין חמץ בפסח למנחות, דילמא אפילו רבי יהודה מודה הכא, דמאחר דאיכא קרא לרבויה שאור, אי אפשר לומר דקרא אתי להתיר שאור, ועיין מה שתירץ. ובשפת אמת תירץ בדוחק, דסבירא לגמ', דכמו שלא מסתבר לרבי יהודה למידרש "כל מחמצת" דכתיב גבי פסח לחייב בשאור, הוא הדין דלא ידרוש יתורא דכתיב גבי מנחה למעט מנחה משאור. וכן כתב בעולת שלמה, והוסיף, דאין להקשות, מכל מקום לרבי מאיר אמאי איצטריך קרא לחייב האוכל שאור בפסח, לילף ממנחה, דקיימא לן דאין עונשים מלקות על ידי "במה מצינו", ואם כן איצטריך ליה קרא למלקות.

ג) גמ', אלא דרבי יהודה לרבי יהודה. דהיינו, דלידידיה אמרינן בפסחים (מג.) דלא לוקין על שאור, ואם כן יש לומר דהכתוב התיר להביא מנחה משאור. והקשה בשו"ת עונג יום טוב (סימן לח), מהא דהגמ' בחולין (כג:). מצדדת לומר דטעמא דרבי יהודה דלא לקי אשאור, משום דמספקא ליה אם הוי חמץ אי לאו, ולפי זה צריך ביאור, אמאי איצטריך קרא למעט מנחה משאור, הרי הוי ספק חמץ. ובעולת שלמה תירץ, דכוונת הגמ' לומר, מנלן דהכתוב אתי לעכב, דילמא אתי לגלות דשאור אינו חמץ אלא מצה.

ד) גמ', שם. הקשה בחידושי הגרע"א (בפסחים מג.), כיון דלרבי יהודה אין לוקין על שאור, אם כן אף לדידיה שייך להקשות דכיון דלא לקי מצה מעליא היא. ותירץ, דאף לדידיה אסור מדאורייתא, ועל כרחך דאינו מצה, והאי דאינו לוקה אינו אלא משום דלא הוי חמץ. ועיין עוד בלחם משנה (פ"ד מהלכות חמץ ומצה הי"א).

ה) גמ', מתקיף לה רבינא וכו', למיקם גברא בלאו וכו'. הקשה המשנה למלך (פ"א מקרבן פסח ה"ה), דמהכא משמע דאף דאיכא אסורא, מכל מקום אין כאן סיבה לפוסלו, ומאיך מצינו דאיצטריך לימוד מיוחד דהשוחט פסח על

הדרש היוזמי

הלישה, למה לי כולי האי, הא בין כך צריך להביא לעשרון מביתו, אמאי לרבי יהודה יצטרך לבדוק אם אין אלא עשרון מהסלת. ועיין **בשיטה מקובצת** (אות ז), שדן אם כוונת הגמ' להקשות נמי לרבי יהודה, מיהו רש"י בפירוש הראשון כתב דהיינו לתרווייהו, ולא כתב דללשון זה אינו אלא לרבי מאיר. נולפי מה שכתבנו **לעיל** (נב): אות טו, דאף רבי יהודה מודה דאסור להביא חסירה או יתרה מכמות שהיה, ומה שהתיר להביא שאור מבחוץ אינו אלא משום דדוקא כך אפשר להחמיצה כדינה, לא קשיא כלל שאלת **הקרן אורה**]

דף נד ע"א

א גמ', כמאן אזלא הא דתנן תפוח שריסקו ונתנו לתוך העיסה אסורה. תמה השפת אמת, מה ענין איסור תרומה לחימוץ, אטו התם לא נאסר אלא כשנעשה חמץ, והלא אף עיסה דאורו ושאר מינים שאינם באים לידי חימוץ, מכל מקום חשיב מעמיד מה שנתקשה ונעשה השתנות בעיסה על ידי התפוח, ואם כן נהי דמי פירות לא חשוב חימוץ, מעמיד שפיר מיקרי. אלא על כרחין דסברת הגמ', דכל שאינו מחמץ חשיב כיוהא בעלמא והוא הדין אורו ודוחן שחמיצה בתפוח מותרת. אמנם כתב דלדינא צריך עיון דאפשר לדחוק דלכך כוונה הגמ' בתירוץ דנוקשה מיהא הוי, פירוש דלאסור שפיר חשיב מעמיד, אלא דשם חמץ ליכא עלה דנוקשה היא. ועיין מה שכתבנו **לקמן** אות ג.

ב גמ', נהי דחמץ גמור לא הוי נוקשה מיהא הוי. ובתוס' ד"ה אין מחמיצין (המתחיל בעמוד הקודם) כתבו בשם **רינו תם** דהא דמצינו **בפסחים** (מ), דמי פירות אינם מחמיצין היינו בא עירב מים, אבל בעירב מים הוה חמץ נוקשה. והקשה **הקרן אורה**, אם כן לרבי יהודה דסבירא ליה דחמץ נוקשה אינו חמץ כלל, וכדאיתא **לעיל** (נג), איך משכחת ליה חימוץ במנחה, הרי טעונה שמן, ואם כן כשמחמיצה במים לא הוי אלא חמץ נוקשה ואינו חמץ, ואמאי איצטרך קרא להזהיר על חימוץ מנחה. וכן הקשה **באור שמח** (פ"ה מחמץ ומצה ה"ב), וכתב, דאין לתרץ דכוונת התורה דאיכא לאו ליתן מים במנחה לפני שיתן בה שמן, דבכהאי גוונא תהיה חמץ גמור, **דלעיל** (ח). אמרינן דאין המנחה קדושה בלא שמן. ובמנחת אברהם כתב, דלכאורה אין ראייה מהתם דעיני דוקא לבלול השמן עם הסולת כדי לקדש המנחה, אלא דצריך שיהיה השמן בכלי בשעת קידוש המנחה, ואם כן שפיר יש לומר דאזהרת התורה להחמיץ המנחה במים אחרי שהתקדשה המנחה בכלי עם השמן קודם שיבלול אותה עם השמן, ועיין באות הבאה.

ג גמ', שם. עיין באות הקודמת, **והרמב"ם** (פ"ה מחמץ ומצה ה"ב) כתב, אם לש אחד מחמש מיני דגן עם מי פירות לבד אינו בא לידי חימוץ לעולם, והוא שלא יתערב בהם מים כלל דאם נתערב בהם הרי אלו מחמיצים. והקשה **הקרן אורה**, דלדבריו צריך עיון דברי גמ' דידן, דממה נפשך, דאי איירי דלא עירב מים אפילו נוקשה לא הוי, ואי עירב מים הוי חמץ גמור, ואמאי אמרינן דלא הוי אלא נוקשה. ובזבח תודה תירץ, דהרמב"ם סבר, דאיירי דלא נתן בו מים, ואף דלא הוי חמץ כלל, מכל מקום אין מחמיצים בהם את המנחה כיון דנותן בה טעם, ומיהא טעמא אוסרים פירות תרומה את כל העיסה. [והיינו דלא **כשפת אמת** שהבאנו באות א.]. ועיין באות הבאה.

ד תוס' ד"ה אין מחמיצין (המתחיל בעמוד הקודם), **בסוה"ד**, ומיהו יש לנטות ולהחמיר דלעולם אפילו בלא מים נהי דחמץ גמור לא הוי נוקשה מיהא הוי. וכן כתב **רש"י בפסחים** (לו). ד"ה אין לשין, דעיסה שנתחמצה במי פירות הוי נוקשה, והיכא דעירב בה מים הוי חמץ גמור, ולפי זה בסוגיין איירינן דווקא בגוונא דלא הוסיף בו מים, וכן כתב **הראב"ד** (בפ"ב מחמץ ומצה ה"ב). והקשה **הזבח תודה** לשיטתם [וכן לשיטת **הרמב"ם** שהובא באות הקודמת] דמי פירות שעירב בהם מים העיסה חמץ גמור, אמאי דחקה הגמ' לתרץ דההיא דפירות

אבינו רצה שיזכרו לכלל ישראל זכות המילה שמל את עצמו כשהיה בן מאה, והוא מצוה ראשונה שנצטווה, [ולכן ביקש שיזכרו דוקא מצוה זו ולא שאר מצות], ואמר לו הקדוש ברוך הוא שבחטאם העבירו אותה זכות.

יד גמ', אני אמרתי ישתעבדו בארבע מלכיות כל אחת ואחת כשיעור ארבע מלכיות, השתא כל חדא וחדא מאי דפסיק לה. פירש רש"י ד"ה כל אחת, של עכשיו. [וכוונתו צריכה עיון]. אמנם **המהרש"א** (חידושי אגדות) ביאר דרצה לומר שכבר נגזר ונפסק שיעבוד ד' מלכיות בגזירת בין הבתרים, ובשעת החורבן גרם החטא שישתעבדו בד' מלכיות כל אחת כשיעור ד' מלכיות ואמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם, קולך שמעתי וחמלתי עליהם לבטל אותה הגזירה, אלא שלא ישתעבדו כל חדא וחדא אלא במאי דפסיק לה בגזירת בין הבתרים.

טו ואיכא דאמרי אני אמרתי בזה אחר זה, עכשיו בבת אחת. פירש רש"י ד"ה בזה אחר זה, דהבטיחו שישתעבדו כל ד' מלכויות באותו גלות. וביאר **המהרש"א** (חידושי אגדות) שכוונתו שיהיו משועבדים בבת אחת לכולן, דהיינו שיהיו מפורזים בו' וזהו זכות לישראל כדאמרינן פרק קמא דעבודה זרה דאמר ליה קטיעה בר שלום, חדא דלא יכלת להו דכתיב כי בד' רוחות השמים פרשתי אתכם גו'.

טז גמ', מה זית אינו מוציא שמנו אלא על ידי כתייה אף ישראל אין חוזרין למוטב אלא על ידי יסורין. ביאר **בחיידושי אגדות להמהר"ל**, דדמיון ישראל לזית, במה שעומדים לקדושה כזית שעומד שמנו לקדושה ולאורה דאינו דבר גשמי. וכמו שזית נפרש לקדושה על ידי הבדלתו מהחומר בכתייתו, כך ישראל לא נבדלים לקדושה אלא על ידי יסורין, דבכך נבדלים מהחומר. אבל הגויים דאין להם יחס לקדושה, יכולים לחזור למוטב בלי להבדל מהחומר, ולכן אינם צריכים יסורים.

יז גמ', סוף סוף כי קא כויל לעשרון קא כויל רבה ורב יוסף וכו' משערין. פירש רש"י ד"ה עשרון קא כויל, ומאי איכפת לן למימר אילו הוה קמח הוי חסר או יתיר הא בשעת מדה לאו קמח הוא. והקשה **החזון איש** (סימן לה סקי"א), מה שייך לדון במאי משערין. הא ענין שיעור שייך כשעושה מעשה שתלוי בשיעור, אבל מדידה זו אינה מצוה ולא זמן מצוה, דלא אמרה תורה שתעשה מצות מדידה בתורה ושתי הלחם, אלא דבשעת שחיטת הזבח יתקדשו, ולא נתנה התורה השיעור בחלות אפיות אלא בסלת. וכתב דאפשר דקשיא ליה, כיון דרבי יהודה סבר **לקמן** (צה): דשתי הלחם נילושות בפנים משום דמידת היבש נתקדשה, אם כן שעורו כמות שהוא בשעה זו, אמנם ביאור זה שייך לגבי שתי הלחם שמתקדשות בלישה, אבל לענין לחמי תודה דדינם להאפות בכלי חולין ודאי שעורן נאמר בסלת, והדרא קושיא לדוכתא, וכן תמה נמי **בחיידושי הגרי"ז**. ועיין באות הבאה.

יח גמ' שם, עיין באות הקודמת. ובסוף דבריו ביאר **החזון איש** לפי מה שכתבו **תוס' לקמן** (נד). ד"ה ת"ש, דרבי מאיר דמתניתין סבר דלכמות שהיתה משערין כדאמרי רבה ורב יוסף, משום ד"עשרון סולת" אמר רחמנא ולא עשרון עיסה, והשאור אינו הכרחי לעיסה. ורבי יהודה סבר כמות שהוא משערין, משום דסבר דעשרון סולת קרינא ביה, והיינו משום דהשאור הכרחי לעיסה. ואם כן קשיא אדרבי מאיר, כיון דהשאור הכרחי לחמץ העיסה וכסברת רבי יהודה מה איכפת לן אי בשעת הבאת הסולת היה חסר או יתר, וביארו רבה ורב יוסף דלרבי מאיר השאור אינו הכרח לחמץ העיסה.

יט רש"י ד"ה לישנא אחרינא ונשקול פורתא, בתוה"ד, ונליישה בלישה אותו שאור שהביא מביתו. והוא לשון בתרא, והתוס' ד"ה לישקול כתבו **בסוה"ד**, דלשון שני עיקר. והקשה **הקרן אורה**, היאך אפשר לצמצם לישת השאור בזה בשוה עם הראשון. ועוד, כיון דלרבי יהודה מודדין העשרון כמות שהוא אחר

דהתורה אמרה להחמיץ, ולדידיה אינו יכול להחמיץ אלא כהאי גוונא, על כרחך כך היא צורך המדידה, והוא העשרון דקאמר רחמנא. ועיין מה שהבאנו דבריו לעיל (נג: אותיות יז-יח).

דף נד ע"ב

(יג) גמ', כי פליגי כגון שהיה בו כשיעור וצמק וחזר ותפח. לכאורה צריך ביאור, כיון דהיכא דלא היה בו כשיעור ותפח לא אמרינן דמטמא ומטעמא דמיא בעלמא ניהו, אמאי היכא דצמק מכשיעורו וחזר על ידי תפיחה, מטמא, הא על כרחך תפיחתו נמי אינו אלא מיא בעלמא. (א.ל.) ולכאורה יש לבאר, דבגוונא שלא היה בו שיעור ותפח הרי שגוף החתיכה לא היתה מעולם בשיעור הנדרש, וחתיכה שאין בה שיעור לית בה שם איסור, ועל כן בשעה שתפחה אף שיש שיעור אכילה, אין הנוסף מעצם האיסור. אבל היכא שתחילה היה בה שיעור, הרי שנחשבה וחל בה שם איסור, ומה שחסרה לא נעקר ממנה שם איסור, אלא שאין בה שיעור לחייב באכילה, אבל כשתפחה חזר בה שיעור אכילה והווי בה שם איסור. ולפי זה נתבאר נמי לשון הגמ' "דיחוי באיסורא" ועיין לקמן אות טו].

(יד) רש"י ד"ה כי פליגי, ובשר העגל שנתפח אסיפיה קאי וכו'. והקשה בשיטה מקובצת (אות א), אם כן אמאי שני בלישניה, ליתני כולו בנתפח או כולו בנתמעט. ובחידושי הרשב"א תירץ, דרבותא קא משמע לן, דלריש לקיש דאינו חוזר לאיסורו נקט עגל לרבותא, דאף דדרכו של עגל לתפוח, והוה לן למימר דכשצמק לא נדחה, מכל מקום נדחה מאיסורו. ולרבי יוחנן דחוזר לאיסורו, נקט בשר זקנה לרבותא, דאף דאין דרכו לתפוח והווי דחוי גמור, אפילו הכי כשנפחה חוזרת לאיסורה.

(טו) גמ', דמר סבר יש דחוי באיסורא וכו'. הקשה במנחת אברהם, מאי שייך הכא לדון בדין דחוי הנאמר בכל האיסורין, דלכאורה דין דכזית הווי הלכה במעשה אכילה, וכיון דהשתא איכא כזית, איכא מעשה אכילה. והביא מספר חידושי רבי שמואל בפסחים (אות קנג) דכתב בשם הגר"א קאוונר, שהוכיח מסוגיין דשיעור כזית לא הווי שיעור במעשה האכילה, אלא שעורא בחפצא של מאכלות אסורות, דלא חשיב איסור גמור כל עוד שאין כזית, ולכן שייך דין דחוי דהוא שעור בעיקר האיסור. [והביא דברין אורה כאן כתב, דדין דחוי הנאמר בסוגיין אינו ככל שאר דחוי באיסורין, אלא דווקא בטומאה, דנחלקו האם דבר שהתמעט משעורו יכול לחזור לקבל טומאה, מיהו כתב דמדברי שאר האחרונים לא משמע כן].

(טז) גמ', תיובתא למ"ד יש דחוי באיסורין תיובתא. הקשה השפת אמת, כיון דאפילו לדברי רבה נמי איתותב ריש לקיש ממתניתין דטהרות, אמאי נדחק להוציא פלוגתת רבי יוחנן וריש לקיש מפשטיה כדי שלא יקשה לריש לקיש ממתניתין דבשר הזקנה, ומאי אולמיה האי מהאי. והכריח מכאן, דרבה נקט מסברא דפליגי בהכי, ולא מהכרח, וביאר לפי זה אמאי פסק הרמב"ם (בפ"ד מהלכות טומאת אוכלין ה"ו) כרבה.

(יז) תוס' ד"ה ניטלת באומד, בתוה"ד, אי נמי מודו רבנן דמאומד הויה תרומה אבל אין מצוה לעשות באומד. ביאר הפני יהושע בגיטין (לא). בתוס' ד"ה ניטלת, דאף דרבנן לית להו הקישא ד"ונחשב לכם תרומתכם", מכל מקום יכולים ללמוד דתרומת מעשר ניטלת מאומד, מדקיימא לן דתרומת מעשר לא בעינן מוקף, ובכהאי גוונא דהפירות אינם בפניו בהכרח נוטל מן האומד.

(יח) בסוה"ד, ולא משכחת לה אלא במעשר עני ובמעשר שני. כתב החזון איש (דמאי סימן טו סק"ה), דנראה דדוקא לענין אומד, דמפשטיה דקרא משמע דצריך מנין מסויים, ולא ילפינן כולוהו מעשרות מהדדי, מחלקינן שאר מעשרות ממעשר שני ועני, אבל לענין דניטלים במחשבה, דאינו אלא גלוי מילתא שפיר

תרומה אוסרים העיסה, משום דמכל מקום הווי נוקשה, ולא תירצה בפשטות דהתם איירי שעירב בה מים. ותירץ, דליכא לאוקמה בכך כיון דפשטיה הוא.

(ה) גמ', רב יצחק בר אבידמי אמר מנחת חוטא מגבלה במים וכשרה. הקשה העולת שלמה, מאי שנא דאף דלא גזרה התורה לגבלה במים יהיה מותר, ולא אמרינן דאסור לגרום לעיסה שתהיה מוכשרת לטומאה מהא דאמרינן בסוכה (לה.), דאסור לגרום להכשיר אתרוג של תרומה לטומאה מדין "משמרת תרומה". ותירץ למוכח מכאן, דכוונת הגמ' שם לא היתה דאסור להכשיר תרומה לטומאה, אלא דכיון דצריך למשמש אתרוג ידיו יטמאו את האתרוג, דסתם ידיים פוסלים תרומה, והכא ליכא מיחש לה כיון דבולל המנחה בידיים הכשרות לקדש.

(ו) תוס' ד"ה ומר סבר, ואפ' לר"ש בן לקיש דאמר לעיל (כג). הוא עצמו היה משכשכו בשמן. העיר המנחת אברהם, דלכאורה מצו התוס' להקשות כן לכולי עלמא, ולא דווקא למאן דאמר חריבה מכל דבר, דהרי התם איירי בשמן, דלכולי עלמא אסור במנחת חוטא וכמבואר בקרא.

(ז) בא"ד, היינו לאחר קמיצה. הקשה בחידושי הגרי"ז, דלכאורה לא שייך לחלק בין קודם קמיצה לאחר קמיצה אלא באיסור נתינת שמן, אבל בדין חריבה דהוא דין הנאמר בעצם מנחת חוטא, מה שייך לחלק בין קודם ולאחר קמיצה. ולכך כתב, דלולי דברי תוס' היה מקום לומר דסבירא ליה לריש לקיש דעל ידי שכשוך מעט שמן לא פקע מיניה שם חריבה.

(ח) גמ', לא דכולי עלמא כמות שהן משערינן ובהא קמפלגי וכו'. הקשה המקדש דוד (סימן ח סק"ב), הא אף דמשערינן לקומץ עם המים שבתוכו, מכל מקום מוסיף המים שיעור בעשרון כולו, ולעיל (נג:) מסקינן דלכולי עלמא עשרון כמות שהיה משערינן. [ועיין מה שכתבנו בשם החזון איש (שם אות יז-יח)]

(ט) גמ', אלא אי אמרת מדרבנן פגול ונותר דרבנן מי איכא. ביאר הצאן קדשים, דליכא למימר דהכא נמי דרבנן אמר אף דליכא כרת, דאם כן מאי אירייה משום דתפח, אפילו חצי שיעור אסור מדרבנן.

(י) גמ', וכל היכא דמעיקרא לא הוה ביה והשתא הווי ביה מדרבנן. ביאר בשיטה מקובצת (אות ד) בשם תוספות חדשים, דדברי רבא אינם אלא אליבא דריש לקיש, אבל לרבי יוחנן מן התורה משערינן כדהשתא וכמו שהתבאר לעיל, והא דקאמר כי פליגי דמשמע דכל מחלוקתם אינה אלא בצמק וחזר ותפח, אינו אלא דמציינן למימר דפליגי בהכי. מיהו בהגהות הרא"מ הורוויץ כתב, דמפשטות לשון הגמ' משמע דסבירא ליה לרבא דאף רבי יוחנן מודה דהיכא דתפח אינו אלא מדרבנן, עיין שם שהאריך לבאר מה הכריח לרבא למימר הכי. ובחידושי הגרי"ז הוכיח, דכן היא נמי דעת תוס' בר"ה דמעיקרא, עיין שם. (יא) תוס' ד"ה דמעיקרא, תימה דבריש המצניע בעי רבא הוציא חצי גרוגרות וכו'. וברש"י כתב, דיש לתמוה על תמיהתם, דאפשר לומר דהתם איירי דמעיקרא הוה בה כגרוגרות וצמקה ועמדה על חציה ועכשיו תפחה ועמדה על שיעורה הראשון, וכיון דדבריו לדברי הרמב"ן בשבת (שם). ובשפת אמת הביא דברי הרשב"א בשבת (שם), דיש לחלק בין שאר איסורים לאיסור הוצאה, דשאר איסורים תלויים בשיעור אכילה שיש בדבר, ולכן אזלינן בתר מציאותו, דאפילו תפח מכל מקום כיון דאין בתפיחה הנאת גרון לא מחשבינן ליה, מה שאין כן שיעור הנאמר באיסור הוצאה בשבת, נאמר מחמת חשיבותו, ולכן היכא דתפח ונראה כגרוגרות מחשיבין ליה אינשי וחייב, ועיין שם דביאר אמאי תוס' לא ניהא להו בתרוץ והי.

(יב) בסוה"ד, ורי יהודה סבר דעשרון סלת קרינא ביה. הקשה החזון איש (עוקצין ס"ג סק"ו), כיון דסוף סוף רבי יהודה שרי להחמיצו על ידי שמביא שאור מבחוץ, מוכרח דסבירא ליה דכמות שהוא משערינן. ותירץ, דכיון

ילפינן מעשר שני ועני משאר מעשרות.

(ט) **תוס' ד"ה כך תרומת מעשר, בסוה"ד**, ויש לפרש דמיייתי דאבא אלעזר דילפינן תרומת מעשר מתרומה גדולה לענין אומדן אע"ג שלא היה סברא ללמוד זה מזה וכו'. הקשה **המעדני ארץ** (פ"ג הי"א סק"ב), דלפי מה שכתבו **תוס' ניטלת באומדן**, דאף לרבנן אפשר להפריש באומדן, ולא נחלקו אלא אם אפשר להפריש לכתחילה באומדן, אם כן מאי טעמא בעי לאוקמה כאבא אלעזר, הרי במעשר בהמה בודאי לכתחילה צריך להפריש על ידי שמכניס לדיר, והאי דינא דר' יוסי בר' יהודה אינו אלא בדיעבד.

(כ) **תוס' ד"ה כך תרומה**, (בנמשך לעמוד הבא), והא דפריך בסוף כל הגט וכי נחשדו חבירים לתרום שלא מן המוקף היינו מדרבנן. מיהו **בחידושי הרמב"ן והרשב"א בגיטין** (ל'): כתבו, דבתרומת מעשר לא בעינן מן המוקף אפילו מדרבנן, והא דפריך התם וכי נחשדו חבירים ליטול שלא מן המוקף, היינו משום לפי שחבירים חוששים שמא פרותיהם לא נמצאים במקום המשתמר, ולכן נוהרים שלא לתרום אלא במקום הפירות שיוכלו לשמור המעשר כראוי.

דף נה ע"א

(א) **תוס' ד"ה במחשבה, בתוה"ד**, ואשכחן נמי דוכתא דקרי לדיבור מחשבה כמו על כל דבר פשע דאמרינן דחייב על המחשבה כמעשה. ביאר **הברכת הזבח**, דהתם על כרחך היינו בדיבור, דבלאו הכי היכי ידעינן דרצה לשלוח יד. **ובטהרת הקורש** תמה על דבריו, דתוס' בעצמם ביארו דבריהם **בבבא מציעא** (מג): **ד"ה החושב**, דמהא דמפרשינן הא דכתבה התורה על כל **דבר** פשע דהיינו מחשבה, על כרחך דקרינן לדיבור מחשבה.

(ב) **בא"ד**, משמע הא שומע ואינו מדבר תרומתו תרומה. הקשה **הטהרת הקורש**, דהתם איירי בגוונא דהאלם נמי תרם, ואם כן איכא מעשה עם המחשבה, ואמרינן **בחולין** (יב). דאפילו קטן שאין לו מחשבה, מכל מקום מחשבה עם מעשה אית ליה.

(ג) **בסוה"ד**, ולהכי לא חשיב תקון בשבת כשמעלהו כיון דאפשר במחשבה. הקשה **העולת שלמה**, לדברי תוס' דכל היכא דאפשר להפריש במחשבה יכולים ליטלו בשבת, מהא דמבואר **בשבת** (קכה). דטבל הטבול לתרומה גדולה, מוקצה, והרי לכולי עלמא תרומה גדולה ניטלת במחשבה, ואם כן חויא לאכילה על ידי שיפריש במחשבה. ותירץ, דהא דאמרינן דתרומה גדולה ניטלת במחשבה אינו אלא מדאורייתא, אבל מדרבנן צריך לכתחילה הפרשה גמורה, ומשום הכי הוי מוקצה.

(ד) **גמ'**, **הואיל ויכול לשולקן ולהחזירן לכמות שהן**. כתב **החזון איש** (עוקצין ס"ג סק"ד), דהאי דינא נאמר בכל איסורין שבתורה, דאי יכול להחזירן לכזית לא צריך שיהיה כזית בשעת אכילתו, ומחשיבים השיעור כמו שיהיה אם יחזירו. מיהו **בחידושי הגר"ס** כתב, דדין זה נאמר דווקא בדין תרומות ומעשרות, דנחשב נתינה מספקת כיון דהכהן יכול להחזירו לשיעור זה, אבל לא נאמר דמודדים אותו כאילו כבר החזירו לכזית.

(ה) **רש"י ד"ה ואפילו, בסוה"ד**, אלא זיל בתר השתא והרי הוא ממעט במעשר. והקשה **השיטה מקובצת** (אות ב), אם כן מאי תרצינן דאיירי דליכא כהן, מכל מקום ממעט במעשרות. ותירץ, דכוונת הגמ' דאיירי בתרומה, וקיימא לן דחיטה אחת פוטרת הכרי. והקשה **המקדש דוד זרעים** (סימן נה סק"ח), הרי אף בתרומה איכא שיעורא דרבנן, ואם כן מאי שנא תרומה ממעשר. ותירץ, דכיון דשיעור תרומה אינו אלא מרבנן אינו דומה לשיעורא דמעשר, דבעצם דין המעשר איכא שיעור, אבל תרומה אינו אלא דין שתהיה נתינה חשובה לכהן, וכיון דליכא כהן ועדיף ליה שיפרישו גרוגרות ולא תאנים, לא אכפת לן דהוה פחות מכשיעור.

(ו) **גמ'**, **אי דאיכא כהן מקום שאינו רגיל אמאי לא וכו'**. לכאורה הוי נמי מצי להקשות, דאי אפילו היכא דליכא כהן אסור לתרום מן הגרוגרות על התאנים, איך יתבאר **התוספתא** שהובאה בגמ' **לעיל** (נד), תורמים גרוגרות על התאנים במדה. (א.ל.).

(ז) **מתני'**, **כל המנחות נלושות בפושרין**. כתב **המלאכת שלמה**, דאין חובה ללוש בפושרין, וכוונת המשנה דיכולים ללוש המנחות בפושרים, דלא גזרו שלא ללוש בפושרין, כדגזרו לענין מצה בפסח **בפסחים** (לו). וטעמא, דכיון שנלושה במקום וריון אין לחוש שיבואו שתחמץ. אמנם **בזבח תודה** כתב, דמצוה ללוש בפושרים כדי לקיים מצות שמירת המנחה מלהחמיץ. [ומדברי **רש"י ד"ה שנאמר**, מבואר לכאורה כדברי הזבח תודה, דביאר דילפינן מקרא ד"כל המנחה" דמשמין שלא יחמיצו, ולכאורה צריך עיון מהא דאיתא **לעיל** (נג). דילפינן לה מקרא ד"מצה תהיה", ומקרא ד"כל המנחה" ילפינן דבאה מצה, ועל כרחך דרש"י הבין שמלבד מהא דילפינן דמשמין שלא יחמיצו מקרא ד"כל המנחה", נלמד מקרא ד"תהיה", דצריך ללושה דוקא בדבר הגורם להחמיץ ולקיים חיוב שמירה, וכן מבואר מדבריו שם **בד"ה מנין**, ומאידך מדברי **התוס' (שם) ד"ה מנין**, מבואר שהבינו דקרא ד"כל המנחה" אתי למילף דצריכה לבוא מצה, ולדידהו על כרחך כל דין שימור לא נלמד אלא מקרא ד"תהיה", ואם כן ליכא למילף דצריכים ללושה בפושרים, ואם כן אינו חיוב, וכדברי **העולת שלמה**. ולשיטת **רש"י** יתיישב שפיר שאלת **התוס' (שם)**.

(ח) **מתני'**, **ואם החמיץ שיריה עובר בלא תעשה**. הקשה **הקרבן אורה**, מאי שנא הכא דנקט תנא דמתניתין "שיריה" בלשון יחיד, וברישא פתח בלשון רבים, "ומשמין שלא יחמיצו". ותירץ, דאיסור לחמץ המנחה בשלמותה שייך בכל המנחות, ושייך ביה לשון רבים, מה שאין כן האיסור לחמץ **השיריים** אינו שייך אלא במנחת סולת, דכל שאר המנחות דינם שיאפו קודם קמיצה, ותו לא שייך להחמיצם, ולכן נקט התנא בדוקא לשון יחיד, ועיין עוד **בשפת אמת**.

(ט) **מתני'**, **וחייב על לישתה ועל עריכתה ועל אפיייתה**. הקשה **התוס' יו"ט**, אמאי לא תני נמי קיטוף, דבגמ' משמע דהוא חידוש טפי משאר דברים, וכמו שכתב **רש"י** (בעמוד ב') **ד"ה לאתווי**.

(י) **תוס' ד"ה כל המנחות, בתוה"ד**, ומכאן קשיא דמשמע כל המנחות אפילו לחם הפנים וההיא לאו במקום זרזוים היא. כתב **השפת אמת**, דלכאורה יש לומר דנהי דאינה נעשית במקום זרזוין, מכל מקום מעשיה על ידי אומנים גדולים וכדאיתא **ביומא** (לח), והווי כמו כהנים זרזוים.

(יא) **בא"ד**, ויש לומר דהא אמרינן בפרק כל שעה ציבור שאני. הקשה **הזבח תודה**, דלכאורה אינו דומה מעשה לחם הפנים לעומר, **דרש"י בפסחים** (לו). **ד"ה בצבור פירש**, דטעמא דמנחת העומר משום דכל מעשיה על פי בית דין, ולחם הפנים, נהי דנעשה בצבור מכל מקום אינו נעשה על פי בית דין.

(יב) **בסוה"ד**, וקשיא קצת דלא מסיק האי טעמא בפ' כל שעה וכו'. ביאר **העולת שלמה**, דהוקשה להו אמאי אמרינן התם דטעמא משום בלילה, ולא אמר דטעמא משום דמדת יבש נתקדשה. ותירצו, דטעמא דבלילה ניחא אפילו למאן דאמר מדת יבש לא נתקדשה, ועיין עוד **בחידושי הגר"ע**.

דף נה ע"ב

(יג) **גמ'**, **וכל מעשה יחידי שבה לאתווי קיטוף**. ופירש **רש"י ד"ה לאתווי**, דקיטוף היינו להחליק פניה במים. אבל **ברבינו גרשום** כתב, דקיטוף היינו הא שתולש העיסה לכל חלה וחלה. **והרמב"ם** בפירוש המשניות פירש, דקיטוף היינו ציור החלות.

(יד) **תוס' ד"ה אף אני אביא, וא"ת** אי דאתרו אכל חדא וחדא אפילו אפה ואפה נמי. כתב **השפת אמת**, דיש לומר דהא דמרבינן בגמ' מקרא אינו דמתחייבים על כל מעשה ומעשה, דאדרבא, אם כן תקשי איך ילפינן ליה, הא אף להא

הרמב"ם (פי"ב ממעשה"ק הי"ד) דחידוש הכתוב לחייב על **המוסיף** בחימוץ, כגון שמוסיף שאור וכדומה, ועיין עוד מה שכתב הרמב"ז (שם).

(יז) **תוס' ד"ה או אינו, בתוה"ד**, לכן נראה כמו שפירש באיזהו מקומן דמאותו דשעיר נשיא לא אימעטי אלא זכרים. כתב **העולת שלמה**, דיש לומר דרש"י הכא פירש אליבא דהסלקא דעתך דצורת הדרשא הוא מכלל ופרט, וממילא אין בכלל אלא מה שבפרט, אבל התם פירש רש"י לפי האמת דמסקינן דילפינן ממשמעות ד"אותו", ונתמעט דוקא הדומה לשעיר נשיא.

(יח) **תוס' ד"ה הואיל, בסוה"ד**, אי לאו דכתיב ביה אותו הוה אמינא דייתורא דשעיר אסמיכה וצפון קאי. הקשה **הקרן אורה**, אם כן מה דחתה הגמ', דאפילו לרבי יהודה דמרבה שעיר נחשון לסמיכה לא איצטריך קרא למעטו מצפון, דעל כרחק מהא דאיצטריך קרא לרבות סמיכה מוכרח דשעה מדורות לא ילפינן, הרי כל הא דאמרינן דאיצטריך קרא אינו אלא משום דהיה הוה אמינא דקרא דמרבה סמיכה מרבה נמי צפון.

(יט) **תוס' ד"ה הואיל ואיתרבי בסמיכה**, הואיל ומיקרי חטאת לא מצי למימר דשעה מדורות לא ילפינן. הקשה **הקרן אורה**, מדברי הגמ' להלן (נו). "וכי תימא תיתי בבנין אב וכו'", הרי לפי המבואר בתוס' הכא, הגמרא לא חשבה ללמוד שעה מדורות בבנין אב. נולכאורה יש ליישב, דהיא גופא כוונת התוס' דכבר מלכתחילה ידעה הגמ' דשעה מדורות לא ילפינן, ולכן פירשה במהלך ההוכחה דאין "אותו" ממעט שוחט בצפון לרבי יהודה.

דמתחייבים אפילו אם לא גמר עשייתה נמי איצטריך ליה לקרא, ומהיכי תיתי דאתי לחייב על כל אחת ואחת. ועל כרחק, דאין הכי נמי דעיקר הלימוד לחייב על כל מעשה ומעשה, והא דאמרינן דבא ללמדנו דיתחייב על כל אחת ואחת, היינו, דלאחר דילפינן דחייב על כל מעשה ומעשה, ידעינן מסברא דיתחייב על כל אחת ואחת. וכן כתב **בחידושי הגרי"ז**.

(טו) **בא"ד**, ואי אתרו בו אלא חדא התראה אמאי חייב. כתב **המצפה איתן**, דלכאורה יש לומר, דאיצטריך קרא לחלק ולחייב על כל מעשה בפני עצמו אף בחדא התראה, וכמו שכתבו **התוס' במכות (כ:)** ד"ה קרחה, דכיון דכתיב קרא לחלק, מתחייב על כל קרחה אף בחדא התראה, דהוי כמו גופין מחולקין. ו**בחידושי הגרי"ז** הוכיח מהא דלא תירצו התוס' כן, דסברי דלא חידשה התורה דין חילוק מלאכות, אלא, דאף על הני מלאכות מתחייבים, ולכן הקשה דלא גרע מאם עשה אותו מעשה פעמיים.

(טז) **בסוה"ד**, קא משמע לן דהכא חייב מאחר דליכא אלא פסול של חימוץ דמרבינן מהכא מחמוץ אחר מחמוץ שהוא חייב. משמע מדבריהם, דהא דמרבינן לקמן (נו): מחמוץ אחר מחמוץ אינו אלא לחייב על כל עשיה ועשיה בחימוץ, ולא לחייב על מעשה נוסף של חימוץ המנחה לאחר שכבר נתחמצה, וכתב **הקרן אורה (לקמן נו:)** ד"ה אמר רחב"א, דמדברי רש"י (שם) ד"ה **הכל מודים**, משמע, דהא דנתרבה חימוץ אחר חימוץ היינו לחייב כל **המסייע** בחימוץ, ולא לחייב מעשה המנחה הנעשה בחימוץ. והשפת אמת (שם), מדייק נמי מלשון

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היוזמי" בעיון!!!

זמני השיעור בדרף היוזמי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45

בבית הכנסת שע"י 'קהילת אשכנז' רחוב התם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ז

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן זכו'...

יתנרב עבודו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (ה"ח באהבת חסד"ח בפ"ט)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 Sbma@kavnaki.net

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>